

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Katedra sociální práce

Studijní program: Sociální politika a sociální práce

Bakalářská práce

Jakub Haman

Formy mezisektorové spolupráce v oblasti primární prevence na Kladně

Forms of Intersectoral Cooperation in Field of Primary Prevention in Kladno

Praha 2019

Vedoucí práce

PhDr. Petr Vojtíšek, Ph.D

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval těm, kteří při mně během psaní této bakalářské práce, ale i absolvování celého studia, stáli.

Velký dík patří panu PhDr. Petru Vojtíškoví, PhD. za maximálně vstřícný přístup a cenné rady, které mi během uplynulých třech let poskytoval. Poděkování patří i dalším vyučujícím z Katedry sociální práce, díky jejichž předaným znalostem a zkušenostem jsem dospěl až k momentu psaní bakalářské práce a jejího obhájení. Speciální poděkování pak patří tajemnici katedry, paní Daně Myškové, která mě a mé spolužáky s laskavým přístupem provedla celým studiem.

Velkou zásluhu na realizaci této práce nese rovněž moje rodina, která mi poskytla potřebné podmínky k napsání práce a hladkému průběhu studia a podporovala mě, když jsem to nejvíce potřeboval.

Děkuji Vám všem!

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 5. května 2019

Jakub Haman

Klíčová slova: primární prevence, nezletilí, Kladno, mezisektorová spolupráce, neziskový sektor, občanská společnost, partnerství, vzdělávací systém, případová studie, kvalitativní výzkum, sociální služby

Abstrakt

Cílem této práce je ukázat, jakou formou probíhá spolupráce mezi státním a nestátním sektorem v městě Kladně a zda na tuto oblast lze aplikovat obecně uznávané teoretické poznatky. Schopnost subjektů navzájem spolupracovat je demonstrována na oblasti primární prevence u nezletilých. Teoretická část práce pojednává o pojmech mezisektorové spolupráce a primární prevence, a nabízí přehled základních teorií k daným tématům. Výzkumná část se věnuje analýze získaných materiálů (kvalitativních rozhovorů) a objasnění konkrétních forem spolupráce. Metodou získání dat jsou rozhovory s osmi subjekty státního sektoru a šesti subjekty z řad nestátních neziskových organizací. Závěrečná analýza dat umožňuje celistvý náhled na situaci mezisektorové spolupráce na Kladně, pojmenovává důležité kvality subjektů, časté problémy a možné výzvy pro navazování budoucí spolupráce.

Keywords: primary prevention, minors, Kladno, intersectoral cooperation, non-profit sector, civil society, partnership, educational system, case study, qualitative research, social services

Abstract

The aim of this thesis is to show how the intersectoral cooperation between state and non-profit sectors works in city of Kladno and whether it is possible to apply theoretical knowledge on the area. The ability of cooperation of the subjects is demonstrated in field of primary prevention of minors. Theoretical part of the thesis speaks about terms of intersectoral cooperation and primary prevention and offers a summary of the most common relevant theories. Research part is represented by analysis of collected data (qualitative dialogues) and clarifying particular forms of cooperation. The method used for collecting data is interviewing for eight subjects of state- and six subjects of non-profit sector. Final analysis shows the situation of intersectoral cooperation in Kladno and describes important qualities of subjects, usual problems and potential challenges for future development.

Obsah

1	Popis a cíl práce	7
1.1	O čem tato práce nebude	8
2	Sektorové rozdělení	9
2.1	Vymezení nestátního neziskového sektoru	11
2.2	Nestátní neziskové organizace z pohledu ekonomie	11
3	Modely a teorie mezisektorových vztahů	13
3.1	Typologie chování státu k občanskému sektoru dle Potůčka	13
3.2	Modely vztahů státu a občanského sektoru	14
3.3	Partnerství státu a NNO	16
4	Příklady forem mezisektorové spolupráce	19
5	Charakteristika a možné postupy v oblasti primární prevence	21
5.1	Vymezení pojmu primární prevence	21
5.2	Veřejné subjekty tradičně působící v oblasti primární prevence	23
5.2.1	OSPOD	23
5.2.2	Školy	25
5.2.3	Městská policie	27
6	Shrnutí teoretické části	29
7	Metodologie výzkumu	31
7.1	Výzkumná otázka a cíl výzkumu	31
7.2	Metoda výzkumu	31
7.3	Praktická podoba výzkumu	33
8	Seznam a popis dotazovaných subjektů	34
8.1	Subjekty státního sektoru	34
8.2	Subjekty soukromého neziskového sektoru	34
9	Chování zkoumaných subjektů v oblasti mezisektorové spolupráce	38
9.1	OSPOD při Magistrátu města Kladna	38
9.2	Městská policie Kladno	39
9.3	Pedagogicko-psychologická poradna Středočeského kraje – kladenské pracoviště	40
9.4	SOŠ a SOU Dubská	41
9.5	Gymnázium Kladno	42
9.6	4.ZŠ Kladno	43
9.7	2.ZŠ Kladno	45
9.8	Adiktologická dorostová ambulance	46

9.9	Člověk v tísní – kladenská pobočka.....	47
9.10	Vějíř Kladno.....	48
9.11	Středisko ROSA.....	49
9.12	Dobrovolnické centrum Kladno, z.s.	50
9.13	Informační centrum pro mládež Kladno	51
9.14	Centrum pro rodinu Vega	51
10	Analýza získaných dat	53
10.1	Vztahy mezi sektory na Kladně	53
10.2	Jak sektory spolupracují na Kladně	55
10.3	Konfrontace s teoretickými přístupy.....	57
10.4	Stručná prognóza	58

1 Popis a cíl práce

Práce je členěna na dva hlavní celky. Prvním je teoretická část, ve které definuji obecné pojmy tématu fungování sektorů, modelů mezisektorové spolupráce a specifika primární prevence u nezletilých. Druhou částí je výzkum z terénu, který formou případové studie zcela konkrétně vykresluje situaci, se kterou se můžeme posledních několik let setkávat na Kladně.

Cílem práce je v dané oblasti konfrontovat teoretické názhledy s praktickými výstupy. A to s přihlédnutím k výzkumné otázce, která je definovaná: **Jakou formou probíhá spolupráce mezi soukromým neziskovým a státním sektorem s vymezením na oblast statutárního města Kladna v oblasti primární prevence nezletilých?** Lze tedy říct, že zcela zásadním výstupem a de facto i cílem této bakalářské práce je provést samotný výzkum a zareagovat na něj příslušnými teoriemi.

Dané téma bylo zvoleno především kvůli snaze pochopit, jak interaguje státní a soukromý neziskový sektor, což je jedno z témat, které mě dlouhodobě zajímá a je o něm relativně málo napsáno. Místní preference na oblast statutárního města Kladna odráží moji dosavadní praxi, v rámci které jsem poznal nejvíce subjektů na poli sociálních služeb právě na Kladně.

V prvních fázích plánování této bakalářské práce jsem chtěl zahrnout do výzkumu rovněž interakci s komerčním sektorem, protože jak uvádí Rektořík: „*V ideálním případě tvoří veřejně neziskový sektor, soukromý neziskový sektor a soukromý ziskový sektor tři pilíře, které se vzájemně doplňují a vyvažují rozložení sil na poli politickém, ekonomickém a na poli občanských svobod*“ (Rektořík, 2010, str. 21). K omezení pozornosti výhradně na státní a soukromý neziskový sektor ale pak vedlo uvědomění, že především výzkumná část by zdaleka překročila celkový doporučený rozsah práce. Dalším mým vnitřním argumentem byla během stáží získaná zkušenost, že samotný komerční sektor se v oblasti primární prevence příliš neangažuje (projektů je relativně málo) a pokud, tak se často stává, že komerční subjekty často neshledávají jako hlavní cíl předání primární prevence, nýbrž z podstaty svého postavení spíše propagaci svého produktu či služby.

Hlavními zdroji teoretické části této práce je literatura věnující se různým aspektům primární prevence u nezletilých, dále pak role a fungování jednotlivých subjektů v rámci sektorového rozdělení. Kromě literatury jsem rovněž čerpal z webových stránek expertních institucí anebo jednotlivých zkoumaných subjektů. Nepostradatelným a zcela klíčovým

zdrojem pro výzkumnou část jsou rozhovory s osobami, které jako experti působí v oblasti primární prevence s nezletilými – a to buď jako zástupci státního sektoru anebo zástupci nestátních neziskových organizací.

1.1 O čem tato práce nebude

Abych se předem vyhnul případným nedorozuměním a nenaplněným očekáváním, rád bych zde jasně vypíchnul témata, kterým se v této práci záměrně nebudu věnovat. Jsou jimi spolupráce sektorů skrze vzájemnou finanční podporu a názory a postoje politiků k danému tématu.

Finanční spolupráce, a to především mířená na sektor nestátních neziskových organizací ze strany státu či jeho pověřených orgánů je zcela zásadním – ale na druhou stranu také velmi často zmiňovaným a zkoumaným – fenoménem. *„Nejdůležitějším výrazem veřejné politiky vůči nestátním neziskovým organizacím je systém jejich financování z veřejných zdrojů, a to ze všech úrovní veřejných rozpočtů. Pokud jde o zdroje, rozpočtová politika jako součást veřejné politiky pokrývá náklady činností vládních politik. Vláda je herec rozpočtové politiky, veřejný rozpočet je pak nástrojem veřejné politiky“* (Špalek, Fónadová, Matulová in ŠPALEK, HYÁNEK, FÓNADOVÁ, 2017, str.31). Jak ovšem upozorňuje například Vojtíšek, tak jedním z hlavních problémů je často vzdálenost a neznalost prostředí, kde zdroje budou využity, a to ze strany toho subjektu, který finanční podporu poskytuje (nejčastěji stát), což může vést k neefektivní pomoci (Vojtíšek, 2018). Vzhledem k lokálnímu zaměření na spolupráci sektorů, kdy se jednotlivé subjekty často ani nemohou navzájem finančně podporovat, je oblast možné finanční spolupráce vynechána. Záměrem této práce bude tedy odhalit, jakými jinými formami – mimo přímou či nepřímou finanční podporu – můžou subjekty státního a soukromého neziskového sektoru lokálně spolupracovat.

Druhým tématem, který nebude záměrně probírán, jsou názory, postoje a činy lokálně působících politiků. Přesto, že mají v rukou velkou moc rozhodovat o směřování dané obce anebo konkrétní komunity, rozhodl jsem se je do této práce nezahrnout. Důvodem je dlouhodobě neutěšený poměr mezi střídajícími se – v kladenském obecním zastupitelstvu – vládnoucími stranami (či koalicemi). Vzhledem k silné vzájemné nevraživosti politických uskupení se nedá očekávat, že by výpovědi jejich zástupců mířily ke konkrétním krokům nebo návrhům, nicméně pouze k očerňování druhého tábora a kritizování jeho rozhodování či názorů.

TEORETICKÁ ČÁST

2 Sektorové rozdělení

Pokud mluvíme o spolupráci napříč sektory, je nejprve nutné jednotlivé sektory charakterizovat a vysvětlit schéma fungování. V této práci vycházejme z členění národního hospodářství dle Streckové a Malého (Strecková, Malý, 1998) a pro detailnější vymezení také členění dle Pestoffa (Rektořík, 2010), které poskytne hlubší vhled. Oba modely představují rozdělení ekonomického charakteru, konkrétně dle typu financování.

Strecková a Malý člení národní hospodářství na dva základní sektory. Jedním je sektor tržní (též ziskový), v němž subjekty mají jediný cíl – inkasovat zisk. Naproti tomu stojí neziskový (netržní) sektor, v němž subjekty působí skrze redistribuci statků a tvoří veřejné finance. Zde je zásadní charakteristikou, že „cílovou funkcí neziskového sektoru není zisk ve finančním vyjádření, ale přímé dosažení užitku, který má zpravidla podobu veřejné služby“ (Rektořík, 2010, str.14).

Obrázek č. 1 – Základní rozdělení národního hospodářství dle Streckové a Malého

Na obrázku č.1, vidíme, že dvojice autorů dále člení neziskový sektor na další tři části. Veřejný sektor je sektorem, „ve kterém je vlastníkem některý ze subjektů veřejné správy,“ (Strecková, Malý, 1998, str. 6). V praxi to pak znamená vlastnická a rovněž rozhodovací práva náležící buď státnímu sektoru (konkrétní orgán veřejné správy, pod něhož daná agenda spadá) anebo samosprávnému (např. město, kraj) sektoru. (Malý, Strecková, 1998).

Cílem subjektů v neziskovém soukromém sektoru není primárně zisk, ale přímý užitek – například konkrétní služba. Neznamená to ovšem, že žádný zisk nemohou generovat. Pokud se tak stane, nejsou nabyté prostředky využity k osobnímu obohacení (například odměny zaměstnancům té dané neziskové organizace), nýbrž jsou použity k reinvesticím pro naplnění cílů organizace. „Nestátní neziskové organizace (NNO) je definována jako organizace nevytvářející zisk k přerozdělení mezi jeho vlastníky, správce nebo zakladatele.

Z této formulace vyplývá, že NNO může zisk vytvářet, ale ten není primárním cílem a musí být zase použit k rozvoji této organizace a plnění jejích cílů“ (Boukal, 2009, str. 13).

Sektor domácností je často opomíjeným zdrojem procesů formování neziskového sektoru, proto je třeba pamatovat, že „z pohledu teorie a praxe ekonomiky a řízení neziskových organizací má tento sektor význam pro formování občanské společnosti“ (Rektořík, 2010, str. 14). Může se jednat například o neformální sousedské (rodinné) iniciativy, které usilují o společný cíl, aniž by jejich snaha byla jakkoliv právně ošetřená (Rektořík, 2010).

Myšlenku ekonomického rozdělení sektorů zpracoval také profesor Victor Alexis Pestoff, který vyjadřuje vymezení sektorů rozdělením trojúhelníku na čtyři hlavní části – jak je možno vidět na obrázku č. 2.

Obrázek č. 2 – Vymezení jednotlivých sektorů dle Pestoffa (Převzato z Rektoříka, 2010)

Jedná se o konečnou fázi členění národního hospodářství, kde můžeme vidět i jednotlivé prolínání mezi sektory. Pro účely této práce se zaměříme především na spolupráci neziskového veřejného a neziskového soukromého sektoru, jejichž vzájemnou kooperaci můžeme nejčastěji vidat v oblasti primární prevence s nezletilými.

Z obrázku je vidět, že nestátní neziskové organizace stejně jako státní neziskové organizace spadají do formální (tedy legislativně ošetřené roviny), což v konečném důsledku znamená, že tvoří oficiálně uznávané právní subjekty. Společným znakem je také jejich neziskovost, tedy primární vytváření nějakého užitku, nikoliv generování zisku – obohacování sebe samého. Zásadním rozdílem je jejich postavení vůči státu. Jak podotýká

Rektořík, „neziskové organizace působící ve veřejném neziskovém sektoru zabezpečují převážně realizaci výkonu veřejné správy (organizační složky státu a územních celků a některé příspěvkové organizace), kdežto neziskové organizace působící v soukromém neziskovém sektoru stojí převážně mimo dosah veřejné správy“ (Rektořík, 2010, str. 23). Z tohoto postavení plynou jasně definované výchozí pozice, které v rámci mezisektorového chování ovlivňují další spolupráci, případně vzájemnou konkurenci.

2.1 Vymezení nestátního neziskového sektoru

Šířeji přistupuje k problému Skvovajsa, kdy pracuje s pojmem občanské společnosti, kterou definuje jako „*oblast lidského sdružování neformálního nebo formálního charakteru, hnutí a iniciativ, spolků, společností, církví, asociací, svazů, klubů, sborů, nadací a dalších subjektů, kterých v každé svobodné společnosti existují desetitisíce a které usilují o naplnění nejrozmanitějších cílů*“ (Skvovajsa in Skvovajsa et al., 2010, str. 63). Občanská společnost zahrnuje tedy jakoukoliv neziskovou aktivitu, která nepochází ze strany státu.

Od obecného, nadřazeného pojmu občanské společnosti se lze dostat ke konkrétnějšímu vymezení nestátního neziskového sektoru. Dohnalová s Malinou ho chápou jako „*pojem označující různé instituce a organizace nestátního, avšak neziskového charakteru. Neziskový nestátní (anglicky: non-profit) sektor doplňuje a rozšiřuje činnost organizací veřejného sektoru, dost často se jeho instituce vyskytují a působí zároveň s institucemi veřejného sektoru, například v odvětvích školství, zdravotnictví, sociální práce, kultury, apod. Rozvinutost sektoru je často považována za jeden z indikátorů vyspělosti společnosti. Institucionálně se sektor zakládá na činnosti organizací typu *nadací, *obecně prospěšných společností, *občanských sdružení, církevních právnických osob apod.*“ (Dohnalová, Malina, 2006, str.466).

2.2 Nestátní neziskové organizace z pohledu ekonomie

Skvovajsa shrnuje základní vysvětlení z pohledu ekonomie, která objasňují vznik a úlohu organizací občanské společnosti – neziskových organizací. Jsou jimi teorie heterogenity poptávky, teorie nabídky, teorie důvěry, teorie zúčastněných aktérů, teorie sociálního státu, teorie vzájemné závislosti. Základním kamenem a předpokladem pro vysvětlení ostatních ekonomických teorií je teorie heterogenity poptávky upozorňuje na situaci, kdy organizace občanské společnosti poskytuje takové statky, které nebyl schopen poskytnout stát anebo trh. Kvůli cílení statků na mediánového voliče zůstává mnoho nenaplněných statků, o jejichž realizaci se starají organizace občanské společnosti. Teorie

nabídky vysvětluje, že neuspokojená poptávka konkrétního statku je impulzem pro vznik nové organizace občanské společnosti vycházející z iniciativy takového jedince, který je motivován k jejímu vzniku a de facto se stává jakýmsi sociálním podnikatelem. Teorie důvěry upozorňuje, že klienti volí mezi stejnou službou takovou, k jejímuž poskytovateli mají větší důvěru. Takovým faktorem usnadňujícím rozhodování může být například neziskovost organizace občanské společnosti. Teorie zúčastněných aktérů vychází ze stejného principu jako teorie nabídky s rozdílem, že iniciativa vychází od takového aktéra, který daný statek poptává. Teorie sociálního státu vysvětluje, že moderní sociální stát poskytuje potřebné služby z většiny sám a organizace občanské společnosti v dané oblasti nepůsobí vůbec nebo jen velmi omezeně. Teorie vzájemné závislosti poukazuje na fakt, že stát a občanský sektor může spolupracovat a navazovat partnerství a že mohou vzájemně kompenzovat svoje slabší stránky (Skvovajsa in Skvovajsa et al., 2010).

Na problematiku mezisektorových vztahů v rámci ekonomiky reaguje i Vojtíšek, kdy definuje několik základních problémů, které doprovází spolupráci mezi státem a nestátními neziskovými organizacemi. V pojetí mezisektorové spolupráce vychází z předpokladu, že hybnou silou spolupráce či nespolupráce je právě způsob financování NNO a to ze strany státu. Mluví o pěti problémech: velká vzdálenost poskytovatele a příjemce financí, kdy stát může zneužít svou moc danou vyplácením peněz, státní diktát podmínek přidělování dotací, odlišnost využívaných postupů v rámci samosprávných úrovní a regionů, financování takových organizací, které vstupují do role opozice státu (buď nejsou financovány vůbec anebo si financováním takových organizací kupuje jejich loajalitu) a nepoměr mezi financováním příspěvkových organizací a soukromých neziskových organizací (Vojtíšek, 2018). Z důvodu těchto často vyskytujících se problémů je proto důležité přemýšlet nad motivacemi, které vedou jak stát, tak i neziskové organizace k plnění svého poslání a snažit se objektivně posoudit, zda případná spolupráce povede k plnění cílů obou stran a je tím pádem efektivní.

3 Modely a teorie mezisektorových vztahů

Jako logické, navazující téma z předchozí kapitoly se nabízí otázka: Jak mezi sebou sektory interagují? V souvislosti s tím, bych se chtěl zabývat modely vzájemných vztahů převážně v oblasti soužití státu (myšleno státních neziskových organizací nebo pověřených orgánů veřejné správy) a NNO (nestátních neziskových organizací). Bude ukázáno, jaké jsou motivace pro určité typy chování jak ze strany státu, tak soukromého neziskového sektoru.

Je důležité již první – v této práci často vyskytovaný – pojem a sice „NNO“, značící „nestátní neziskové organizace“. Jak uvádí Vojtíšek, jedná se o jeden z často používaných pojmů pro formalizované sdružování. Naproti pojmům OOS (organizace občanské společnosti) a NGO (Non Government Organizations, v překladu nevládní organizace), je NNO pojem „*zdůrazňující konfrontaci nebo spolupráci se státním sektorem*“ (Vojtíšek, 2018, str. 57). Pojmy NNO, soukromá nestátní organizace či soukromá nestátní nezisková organizace budou pro účely této práce chápány jako synonyma.

3.1 Typologie chování státu k občanskému sektoru dle Potůčka

Podle Potůčka, existují tři základní přístupy chování státu vzhledem k občanskému sektoru. Prvním přístupem je snaha státu o potlačení občanského sektoru a usilování o jeho minimalizaci. Tento přístup je běžný v zemích s absolutní politickou mocí. Aktivita občanského sektoru jsou v takových případech často postaveny mimo zákon. Druhý postup, který může stát zaujmout, je protipólem prvního přístupu – a sice se jedná o snahu státu občanský sektor podporovat a napomáhat jeho rozvoji (Potůček, 1997).

Navzdory dlouhým letům totalitní diktatury komunistického režimu na našem území (aplikující první přístup potlačující občanský sektor) se v porevoluční České republice můžeme setkat právě s druhým podporujícím přístupem. Nakonec dle Potůčka existuje ještě další přístup chování ve vztahu stát – občanský sektor, a sice: totální nezájem o jakýkoliv kontakt. Tento přístup ovšem nemá logické opodstatnění a dá se předpokládat, že se z dlouhodobého hlediska jedná pouze o přechodnou dobu, dokud stát nezaujme jasně vyhraněný postoj (Potůček, 1997).

Pro účely této práce předpokládáme, že v naší současné, demokratické společnosti stát uplatňuje především druhý, ojediněle třetí přístup. Ovšem nelze popírat, že se v některých konkrétních situacích může (například samospráva) záměrně snažit omezit roli soukromých neziskových organizací (respektive subjektů občanského sektoru) a de facto se chovat dle prvního „totalitního“ přístupu. Primárním cílem této práce bude zhodnotit, jak se daří naplnit

onen „rozvoj a podpora“ skrze optiku druhého, podporujícího, přístupu a případně posoudit, zda stát využívá i třetí, netečný, přístup.

3.2 Modely vztahů státu a občanského sektoru

Muhič Dizdarevičová (2010) rovněž nabízí tři typy modelů vztahů státu a občanského sektoru, které zahrnují další konkrétní modely a teorie. Jedná se o model poptávky a nabídky, model občanské společnosti a sociálních hnutí a nakonec model režimů sociálního státu.

Model poptávky a nabídky vychází z modelu tržního výklenku, kdy organizace občanské společnosti zaujímají místo mezi trhem a státem – a to konkrétně tam, kde stát pamatuje pouze na průměrného voliče a nikoliv na potřeby okrajových skupin. Organizace občanské společnosti pak reagují na vzniklou poptávku. Transakční model pak hovoří o vztahu, kdy v rámci uspokojování poptávky ze strany organizací občanské společnosti uzavírá stát se subjektem občanského sektoru spolupráci či přímo partnerství. Stát si tím de facto kupuje službu, kterou je daná organizace občanské společnosti schopná zajistit. Přesto, že pro subjekty občanského sektoru může být taková spolupráce náročná a to především z důvodu velké administrativní zátěže a vytíženosti při komunikaci se státními orgány, existuje mnoho výhod, jako je určité finanční zabezpečení, zvýšení legitimacy dané organizace nebo získání možnosti podílet se na rozhodovacích procesech. Výhody pro stát pak zahrnují snížení výdajů, větší flexibilita a především možnost koupit si dobře cílenou službu bez nutnosti se při řešení konkrétního problému dále personálně angažovat.

Model občanské společnosti a sociálních hnutí klade důraz občanské svobody a chápe vztah organizací občanské společnosti a státu z principu jako antagonistický. „*Nárůst státní moci ohrožuje existenci OOS¹. Zvlášť je v tomto smyslu nebezpečný stát blahobytu, protože přebírá funkce OOS a hlavně získává moc nad jednotlivcem, čímž ohrožuje jeho svobodu. Organizovaná občanská společnost v tomto pojetí slouží jako zprostředkovatel mezi jednotlivcem i státem a zvyšuje společnou odpovědnost za sociální problémy* (Muhič Dizdarevičová in Skvovajsa, 2010, str. 105).“ Model občanské společnosti a sociálních hnutí pak zahrnuje dva směry, které vysvětlují nezbytnost občanské společnosti. Jedním z nich je komunitarismus, který chápe společnost jako množinu občanů shlukující se do komunit a organizace občanské společnosti pak jako na aktéra prosazující požadavky komunity na politické úrovni. Druhý směr modelu občanské společnosti a sociálních hnutí vychází teorie sociálního kapitálu, která chápe občanskou společnost jako prostor, kde je hustá síť

¹ tj. organizace občanské společnosti

dobrovolných organizací faktorem pro spokojenost občanů, dobře fungující stát a ekonomický rozmach. „*OOS v optice modelu sociálních hnutí mají cíleně konfliktní vztah se státem, často je hlavním důvodem jejich existence změna státní politiky. Když této změny dosáhnou, dochází zároveň k nárůstu celého občanského sektoru*“ (Muhič Dizdarevičová in Skvovajsa, 2010, str. 106).

Model režimů sociálního státu se zaměřuje na historický vývoj sociálních politik na daném území. Jedním ze dvou směrů je neonstitucionální model, který klade vysokou důležitost státu při rozvoji občanského sektoru a zároveň říká, že oslabení pozice státu se negativně promítne do pozice síly občanského sektoru. Neoinstitucionální model vysvětluje, jak stát ovlivňuje občanský sektor (nikoliv naopak jako model občanské společnosti a sociálních hnutí) a rovněž, že často dochází ke smazání rozdílu mezi hranicemi jednotlivých sektorů. Druhým směrem režimů sociálního státu je teorie sociálních počátků, která vychází definice typů sociálního státu a zkoumá mechanismy, skrze které je stát přerozděluje veřejné statky (Muhič Dizdarevičová, 2010).

Young (2000) mluví o třech modelech, kterými lze definovat mezisektorové vztahy. Neziskové organizace mohou buď vykonávat svoje aktivity nezávisle na státu a dodatečně jej suplovat (*supplementary view*), pracovat v partnerském vztahu se státem, kdy stát dá prostor a podporu dané neziskové organizaci, která může doplňovat státní nedostatky (*complementary view*), anebo zaujmout ke státu nepřátelský postoj a požadovat po státu odpovědnost při řešení problémů (*adversarial view*).

Suplující model (*supplementary view*) je založen na faktu, že občané napříč společností mají individuální, nehomogenní požadavky na veřejné statky. Stát pochopitelně nemůže vyhovět každému občanovi, a proto svými opatřeními cílí na mediánového voliče. Stát rozhodne o rozsahu poskytnutí veřejného statku (kvalita, kvantita), ale úspěšný je jen v případě, že jsou požadavky voličů homogenní. Pokud se však jedná o heterogenní společnost, zůstane část voličů neuspokojena, a proto v rámci neziskového sektoru mobilizuje své zdroje. Dochází pak k situaci, kdy neziskové organizace suplují ty veřejné statky, které stát neposkytuje. Obecně lze říci, že v oblastech, kde jsou více požadavky voličů více heterogenní, nabývá přítomnost neziskového sektoru na síle.

Objasnění doplňkového modelu (*complementary view*) je založeno na předpokladu, že stát není v mnoha oblastech schopný zajistit odpovídající službu. Z toho důvodu uzavírá spolupráci se subjektem neziskového sektoru, který výměnou za finanční podporu, požadovaný problém řeší. Pro stát je tento způsob řešení problémů často i levnější, protože

neziskové organizace působící v dané komunitě mají lepší přehled o tématech komunity a dokážou lépe odhadnout náklady spojené s výkonem práce v dané lokalitě. Z těchto praktických důvodů pak mezi státem a neziskovými organizacemi vzniká partnerství.

Nakonec Young hovoří o třetím nepřátelském modelu (*adversarial view*). V heterogenních komunitách, kde nejsou dostatečně respektovány zájmy menšin, se menšiny organizují a to nejen s cílem poskytnout službu v rámci komunity, která ze strany státu není dostupná, ale taktéž aby zatlačily na vládu a dosáhly změny. Menšiny se pak mobilizují skrze dobrovolné anebo zájmové skupiny a kromě poskytování potřebné veřejné služby interagují se státem. Komunikačními cestami pak mohou být například demonstrativní akce anebo think tanky. Pokud úsilí menšiny osloví i širší vrstvu mediánových voličů, obvykle stát plní původní požadavky menšiny, protože splnění požadavků menšiny (ale v dané době už i mediánového voliče) je plusovým bodem pro stát, který tak získá větší důvěryhodnost.

3.3 Partnerství státu a NNO

Jak Frič a kolektiv, tak Škarabelová a kolektiv jsou toho názoru, že pojem partnerství mezi státním a soukromým neziskovým sektorem je důsledek přijímání mechanismů Evropské unie. Frič uvádí, že *„pojmy „partnerství“ a „princip partnerství“ patří mezi nedílné součásti eurojazyka navázaného na proces čerpání prostředků z evropských fondů“* (Frič, 2016, str. 165). Škarabelová a kolektiv zase píše, že *„v souvislosti se vstupem ČR do EU se v posledních několika letech často hovoří o účelnosti oboustranně vzájemné spolupráce institucí veřejné správy (státní správy a samosprávy) a nestátních neziskových organizací jako představitelů občanské angažovanosti na veřejném životě“* (Škarabelová, 2002, str.59).

Frič pak dokonce definuje jakýsi vzorec partnerství, který definuje partnerství tak, jak partnerství v českých podmínkách v praxi funguje. Mluví celkem o čtyřech obvykle se vyskytujících znacích. Je jimi omezená redistribuce moci, kdy nastává situace, že nestátní neziskové organizace jsou sice pozvány do hry jako partner, ale mít moc něco měnit, nebo konat rozhodnutí, zůstávají zpravidla pouze na subjektech veřejného sektoru. Druhým znakem je jaksi pokřivená aktivita vycházející ze strany občanských organizací, kterou Frič pojmenovává jako sebemobilizaci. Problém podle něj tkví v tom, že nestátní neziskové organizace nejsou motivovány zabývat se hlouběji daným problémem, na kterém se pracuje, ale spolupráci se státním sektorem chápou pouze jako dočasnou finanční podporu, která skončením příslušného projektu zaniká. Třetím znakem je slabá organizační identita subjektů občanského sektoru, kdy je z tradice veřejná správa tou rigidní stranou s pevně danými

standardy, zatímco občanský sektor je tradičně otevřený a neformální. V praxi partnerství bývají přijímány takové postupy korespondující spíše s přístupem veřejné správy, což oslabuje identitu občanských organizací. Posledním znakem je nedostatečná závislost obou stran. Frič uvádí, že veřejná správa není ani v nejmenším závislá na občanském sektoru, zatímco nestátní neziskové organizace na spolupráci (a finančních tocích) ze strany státu závislé jsou. Fričovým shrnutím je konstatování, že situace partnerství mezi státním a občanským sektorem je v České republice partnersky patologická a nedosahuje takových kvalit, jakých by pro optimální funkci partnerství dosahovat měla. (Frič et al., 2016).

Rovněž Škarabelová a kolektiv jsou v ohledu partnerství obou sektorů skeptičtí. Byť se jedná o starší publikaci (2002), hodnotí problémy na základě výzkumu z roku 2001 a definují oblasti možné spolupráce a rovněž problémové okruhy, kterými spolupráce či partnerství často trpí.

Kolektiv autorů zmiňuje šest situací, kdy sektory mohou spolupracovat. Dobrou spolupráci například vidí ve zřízení speciálního výboru na krajské úrovni, který se zabývá situací neziskových organizací v daném kraji. Další možností je zvolení zástupců neziskových organizací do výborů či rad v rámci samospráv, kde mohou dále prosazovat zájmy občanského sektoru například zřizováním pracovních skupin. Třetí situací je možnost dát neziskovým organizacím příležitost podílet se na strategickém plánování, kdy v oblasti regionálního rozvoje mohou přispět k plánování a následnou realizaci aktivit. Dalšími blíže nevysvětlenými situacemi budování partnerství mohou být jednání s odbory krajského úřadu a navazování kooperace, osobní spoluúčast zástupců kraje na vybraných akcích neziskových organizací a neziskovým organizacím daná možnost podávat své návrhy radám samospráv. Naproti tomu problémy, které tradičně doprovází spolupráci obou sektorů, jsou:

- 1) Nedořešené financování a obecná nezkušenost krajských samospráv s implementací principu partnerství tak, jak ho chápe EU
- 2) Nejasně vymezená pravidla státní správy, jak se chovat ve spolupráci s NNO
- 3) Slabý vliv nestátních neziskových organizací na samosprávu způsobený více faktory (nevyzrálост té dané organizace, nedostatek kapacit NNO, nedůvěra k organizaci apod.)
- 4) Tlak vyvíjený na NNO, nutící organizace k přizpůsobení se vůči samosprávě
- 5) Nejasně definovaná dotační a akreditační pravidla pro NNO

- 6) Nerovnost mezi subjekty soukromého neziskového sektoru a neziskového státního sektoru – tedy např. těch organizací, které jsou zřizovány jako neziskové, ale zřizovatelem je stát, tedy například samospráva či kraj (Škarabelová et al., 2002).

Porovnáním obou autorů můžeme dojít k názoru, že ani po tak dlouhé době, kterou reprezentuje časový rozdíl mezi vydáním obou publikací (2002, 2016), není v České republice spolupráce státního a soukromého neziskového sektoru ideální. Otázkou zůstává, zda se situace ještě zlepší po zavedení tzv. Státní politiky vůči nestátním neziskovým organizacím na léta 2015 – 2020. Díky srovnání Americké agentury pro mezinárodní rozvoj (USAID) za rok 2017 můžeme vidět, že vládním rozhodnutím z roku 2015 došlo ke zlepšení v oblastech jako je přístup k financování v rámci evropských fondů nebo výzkumu individuálního dárcovství, a to skrze projekty iniciované Radou vlády pro nestátní neziskové organizace (USAID, 2018).

„Dokument vychází z premisy, že stát a jeho orgány uznávají pozitivní přínos, který má pro společnost činnost NNO, jejichž prostřednictvím občané z vlastní iniciativy ovlivňují věci veřejné a přispívají k veřejnému prospěchu, a jsou připraveny tyto aktivity podporovat. Jsou si přitom vědomy skutečnosti, že mnohé veřejně prospěšné činnosti lze efektivně uskutečňovat především nebo výlučně prostřednictvím neziskového sektoru, a to s nižšími náklady, než by tomu bylo, pokud by je realizovaly státní orgány nebo orgány samosprávy“ (Vláda ČR, 2015, str. 67). Vládou schválený dokument dále hovoří o čtyřech principech, v rámci kterých by mělo dojít ke zlepšení mezisektorových vztahů. Jsou jimi: podpora trvalé udržitelných a zodpovědných neziskových organizací, zefektivnění plánování a realizace státních politik vůči NNO, podpora dobrovolnictví a dárcovství a rozvoj partnerství a spolupráce s NNO. Z – pro tuto práci – relevantního pohledu lze považovat poslední princip rozvoje partnerství, v rámci kterého by Vláda ČR ráda zprostředkovala neziskovým organizacím lepší informovanost o změnách a zapojení do plánovacích procesů (Vláda ČR, 2015).

4 Příklady forem mezisektorové spolupráce

Pro upřesnění, co konkrétně bude předmětem výzkumu, tedy jakými formami spolupracují stát a soukromý neziskový sektor, je cílem této krátké podkapitoly uvést příklady takových možných aktivit rozvíjející spolupráci. Nelze vyjmenovat všechny formy spolupráce a vzhledem k záběru oboru sociálních služeb by pro téma zkoumané v této práci nebyly poznatky z jiných témat (např. formy mezisektorové spolupráce v péči o seniory) relevantní. Pro oblast primární prevence u nezletilých nelze aplikovat stejné formy spolupráce jako pro jiné oblasti. Proto jsou v této kapitole uvedeny pouze ty formy spolupráce, které by mohly pro téma této práce být přínosné.

V Dobříši fungoval v letech 2011-2012 projekt *Dobří(š) ve všech sektorech aneb spolupráce veřejného, neziskového a soukromého sektoru*, v rámci kterého byly zvoleny tři okruhy, v rámci kterých se řešila témata jako předávání zkušeností mezi státním (radnice) a soukromým neziskovým sektorem to v rámci předávání zkušeností, jakéhosi know-how, konceptualizace vzájemné spolupráce a šíření osvěty a dobré praxe (Modlík, 2011).

Interaktivní metodou může být například organizace tzv. kulatých stolů, kdy jsou k danému problému přizvány všechny strany (tedy například zástupci státního, neziskového a komerčního sektoru) a společnými silami se pokouší vyřešit problém nebo navrhnout jeho řešení. Kupříkladu v Praze takto v roce 2008 byl Zeleným kruhem (asociací ekologických organizací) uspořádán kulatý stůl, jehož cílem bylo rozšíření spolupráce mezi NNO, veřejností a zástupců akademické půdy. Záměrem projektu bylo zlepšit podmínky v oblasti legislativních a institucionálních procesů v rámci spolupráce zúčastnivších se subjektů (Adamová, 2008).

Dalším příkladem může být praxe ze Vsetína, kdy město přišlo s projektem „Město Vsetín jako partner neziskovým organizacím“. Hlavní pointa projektu spočívala ve zřízení funkce pracovní pozice *projektového manažera* pod Městkým úřadem Vsetín, která má za úkol napomáhat subjektům neziskového sektoru a to jak v oblasti finanční (např. vyhledávání grantových příležitostí), plánovací (konzultace a poradenství v oblasti startegických rozhodnutí organizací) a rovněž právní, kam spadala například pomoc při zakládání nových neziskových subjektů (Převzato z: <https://www.mestovsetin.cz/cestne-uznani-mestu-vsetin-za-podporu-neziskoveho-sektoru/d-474198>).

Zajímavým projektem je koncept tzv. Burzy filantropie, která se ujala v Pardubickém kraji. Cílem Burzy filantropie je vytvořit platformu, která funguje na principu televizního pořadu „Den D“, a kde neziskové organizace vystupují se svými projekty a usilují o získání

podpory z řad soukromých subjektů (podnikatelů, firem) i veřejné správy. Tato interaktivní metoda usiluje o to, poutavou formou upozornit a rozvinout podporu napříč sektory (Převzato z: <https://www.fondnno.cz/novinky/novinky/burza-filantropie-jedna-z-cest-k-propojeni-verejneho-soukromeho-a-neziskoveho-sektoru/>).

Jak můžeme vidět, jedná se o aktivity velmi obecně formulované, díky čemuž je možné je aplikovat na více oblastí sociálních služeb či programů konkrétních neziskových organizací. Například tedy snažení ekologicky orientovaných neziskových organizací (příklad praxe kulatého stolu) je možné aplikovat i na oblast primární prevence. Ze společných znaků můžeme vidět rovněž navázání vztahu, kde dochází k vzájemnému informování a společnému plánování (příklady Dobříš, Vsetín).

5 Charakteristika a možné postupy v oblasti primární prevence

Polem působnosti, kterým ve výzkumné části bude hodnocena spolupráce státního a soukromého neziskového sektoru je oblast práce s nezletilými. Zcela konkrétně se jedná o primární prevenci. Z toho důvodu bych rád definoval základní pojmy s primární prevencí spojené, aby byla jasně a zřetelně vyčleněna oblast, v rámci které se výzkum bude pohybovat a na co bude reagovat. Vzhledem však k tomu, že oblast primární prevence je pouze subtématem celé práce, které jen definuje hranice bádání, není zapotřebí zacházet do přílišných detailů, které by byly z hlediska rozsahu a tématu této práce zcela nadbytečné.

5.1 Vymezení pojmu primární prevence

Dle Slovníku sociální patologie (2017) je „*pojem „prevence“, jenž je i v běžném životě poměrně často používáný, lze definovat jako soustavu opatření, která mají předcházet nějakému společensky nežádoucímu jevu, např. agresivnímu chování, delikvenci, záškoláctví, závislostnímu chování*“ (Bělík, Hoferková, Kraus, 2017, str. 67). V sociální práci pak lze dále rozlišovat prevenci primární, sekundární a terciární.

Dle Matouška hovoříme o primární prevenci tehdy, pokud je určená pro celou populaci bez bližší specifikace nebo charakteristiky. Cílem primárně preventivních programů je všeobecná podpora zdravého životního stylu, kterým redukuje rizika. O sekundární prevenci pak mluvíme v případě, pokud aktivitu či program cílíme na konkrétní ohroženou skupinu (např. Romové nebo děti z rodin žijících ve vyloučených lokalitách). Terciární prevencí rozumíme poskytování preventivních služeb, jejichž cílovou skupinou jsou lidé, kteří se již s problémem setkali (např. drogová závislost) a cílem je, aby se takového sociálně patologického chování nadále vyvarovali (Matoušek in Matoušek et al., 2013).

Primární prevenci můžeme dále členit na specifickou a nespecifickou. Během specifické prevence hovoříme – jak vysvětluje Kubátová – o konkrétním daném problému, na který cílovou skupinu, se kterou pracujeme, chceme připravit. Může se tak jednat například o šikanu, užívání drog apod. Naopak při nespecifické prevenci nemluvíme o konkrétním problému, nýbrž se komplexně snažíme obohatit život skupiny či jedince, se kterým pracujeme. Dle Kubátové pak k typickým aktivitám nespecifické prevence patří například vytvoření podmínek pro smysluplné trávení volného času, podpora aktivit, umožňujících celistvý osobní rozvoj nebo odvedení pozornosti od sociálně patologických jevů.

Na poskytování prevence můžeme pohlížet dvěma způsoby. Jedním se zaměřujeme na ty skupiny, které jsou sociálně patologickými jevy ohroženy (u příkladu drog je to možný

uživatel). Druhá možnost, jak nastavit preventivní program je pracovat se „zdroji výchovného působení“. To jsou v praxi rodiče, učitelé, vychovatelé apod. (Kubátová in Kubátová, 2004).

Zajímavý pojem, který definuje Ciklová, je tzv. selektivní prevence, která „se zaměřuje již na užší výběr dětí a mladistvých (žáků), u kterých se předpokládá zvýšený výskyt rizikového chování, či jsou přítomny rizikové faktory pro jeho vznik“ (Ciklová, 2016, str. 8). S tím souvisí i tzv. indikovaná primární prevence, která se dle Pavlas Martanové, „zaměřuje na skupiny osob, u kterých jsou ve zvýšené míře přítomny rizikové faktory pro vznik a vývoj různých forem rizikového chování, tj. jsou více ohrožené (např. zvýšeně vystavené působení rizikových faktorů) než jiné skupiny populace. Rizikové skupiny lze identifikovat na základě biologických, psychologických, sociálních nebo environmentálních rizikových faktorů souvisejících s rizikovým chováním, a dále podle věku, pohlaví, rodinné historie, místa bydliště nebo úrovně sociálního znevýhodnění. ... Jedná se např. děti alkoholiků, studenti, kteří nedokončili školu nebo kteří mají zhoršený prospěch“ (Pavlas Martanová, 2014, dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/co-je-skolska-primarni-prevence-rizikoveho-chovani/vseobecna-x-selektivni-x-indikovana-skolska-primarni-1>). Jakési shrnutí lze vidět na obrázku č. 3, kdy je primární prevence dále hlouběji členěna na univerzální prevenci, která je nadřazeným pojmem pro selektivní a indikovanou prevenci. Důležitá je osa population-individual (tj. populace – jedinec), kdy univerzální prevence je zpravidla mířená na celou populaci, zatímco příklad indikovaná prevence je zaměřená na konkrétního jedince v rámci populace – tj. jedince splňující určité znaky, které ho oddělují od běžné populace.

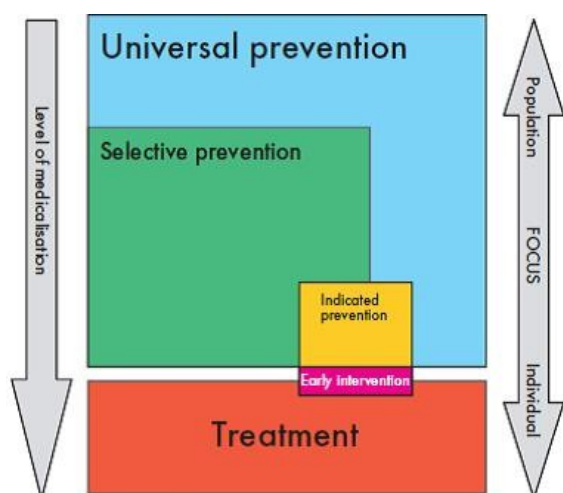

Figure 1.5: The USIP-treatment continuum.

Obrázek č. 3 – Detailní členění primární prevence (Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/co-je-skolska-primarni-prevence-rizikoveho-chovani/vseobecna-x-selektivni-x-indikovana-skolska-primarni-1>)

5.2 Veřejné subjekty tradičně působící v oblasti primární prevence

V této kapitole budou popsány ty státní instituce, které jsou obvykle spojeny s výkonem realizace programů primární prevence. Byť jejich reálné fungování v této oblasti není samozřejmostí, alespoň teoreticky jsou pověřeny se primární prevencí zabývat. Neziskové organizace zde nebudou uvedeny, jelikož každá specifická nezisková organizace může mít svoje konkrétní poslání, cíle i cílovou skupinu a nelze tak dostatečně generalizovat motivace neziskových subjektů vstupující do primárně preventivních aktivit.

Vzhledem k faktu, že předmět výzkumného zkoumání je definovaný hranicemi statutárního města Kladna, budou definovány pouze ty subjekty, které do styku s klienty přijdou nejčastěji a na lokální úrovni. Večerka se Štěchovou hovoří o angažovaných subjektech: městská policie, OSPOD, vedení města, střediska výchovné péče, pedagogicko-psychologické poradny, policie ČR, probační a mediační služba, základní školy, střední školy, okresní soudy, učňovské školy. Dvojice autorů podotýká, že různá města reagují na primární aktivity (a působí v rámci primárně preventivních programů) různým způsobem. Obecně vyzdvihují především činnost škol (základních i středních), práci OSPODU a městské policie (Večerka, Štěchová, 2015). Z tohoto důvodu bude i výzkumná část této práce zaměřena především na tyto tři instituce, které budou zastávat roli dotazovaných subjektů.

5.2.1 OSPOD

Dle oficiálních standardů kvality vydávaných Ministerstvem práce a sociálních věcí vidíme, že:

- 7a) Orgán sociálně-právní ochrany aktivně vyhledává a monitoruje ohrožené děti. Prokazatelně koordinuje, případně vytváří podmínky pro preventivní aktivity ve svém správním obvodu.
- 7b) Orgán sociálně-právní ochrany v rámci preventivních aktivit prokazatelně spolupracuje s dalšími návaznými subjekty.

(Převzato z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/15511/Standardy_OSPOD.pdf)

Večerka se Štěchovou upozorňují, že zásadním úkolem OSPODu je vyhledávání potenciálně ohrožených dětí sociálně patologickými jevy, které vychází od blízkých osob, jako jsou například rodiče či vychovatelé. Autoři pak hovoří o nutnosti, aby OSPOD interagoval s vnějším prostředím klienta – dítěte. Hovoří například o spolupráci se zdravotníky, policisty, vedoucími kroužků a také neziskovými organizacemi (Večerka, Štěchová, 2015). Nesmíme ovšem zapomínat, že *„je zjevné, že samostatná činnost OSPOD bez spolupráce s těmito subjekty nemůže v celém rozsahu včas rozpoznat problémy, které*

mohou ohrožovat řádnou výchovu a vývoj dětí. Běžnou realitou práce OSPOD je bohužel nejednou až „hašení požáru“, tedy zásah ve prospěch řádného rozvoje dítěte až ve chvíli již závažného problému“ (Večerka, Štěchová, 2015, str.12).

Autoři dále specifikují možné formy spolupráce, které dělí na spolupráci se státními organizacemi a spolupráci s neziskovými organizacemi. U první kategorie hovoří o oblasti školství, zdravotnictví a policie (městské policie a rovněž Policie ČR). U škol je dle dvojice autorů problém, že s ostatními školami v regionu bojují o prestiž, což se může v důsledku projevit jako úmyslné zatajování problémů, se kterými se škola potýká. Zatímco v mateřských školách se z hlediska primární prevence řeší prakticky pouze neplatící rodiče (špatná finanční situace může být ukazatelem problému), u základních škol je mezi tématy k řešení například záškoláctví dětí anebo v těžších případech zanedbávání dítěte ze strany rodičů. U středních škol je situace odlišná. Tam se problémy zpravidla vůbec neřeší, protože je možné předejít těžkostem tak, že problémového žáka či studenta zkrátka vyhodí, neboť vzdělávání na střední škole již není ze zákona povinné, nýbrž žákem či studentem volitelné. Obecně jako příklady dobré praxe označují autoři ty školy, které jsou otevřeny účasti na případových konferencích. Zdravotnický personál je ve spolupráci s OSPODem velmi nehomogenní. Někteří zdravotničtí pracovníci se kryjí tvrzením, že nesmí porušit lékařské tajemství a jiní naopak v lepším případě sami OSPOD kontaktují, pokud například vidí, že dítě je zanedbáváno. Obvykle se však nejedná o primární prevenci, nýbrž již velmi závažné a dlouhotrvající problémy. Posledním subjektem, se kterým OSPOD pracuje, může být policie. Ovšem, zde je nutno pamatovat, že aby policie vstoupila do problému a kooperovala s OSPODem, je dítě obvykle pachatelem konkrétního sociálně patologického jevu. Cílem spolupráce mezi policií a OSPODem je pak úspěšná resocializace klienta a snaha, aby se problém již neopakoval (Večerka, Štěchová, 2015).

Důležité jsou poznatky, které dvojice autorů přináší o spolupráci se subjekty soukromého neziskového sektoru. *„Základem preventivní práce jsou sice výše uvedené subjekty – škola, zdravotníci, policie, nicméně je-li v regionu k dispozici nějaká profesně zdatná a na prevenci či resocializaci zaměřená nezisková organizace, pak jde o významný prvek v dosažení vyšší kvality SPOD. ... Obecně tedy platí, že má-li OSPOD v určitém regionu štěstí, pak může s užitkem využívat pro své klienty služby poskytované v rámci regionu. ... Zájem spolupracovat je závislý na ochotě a možnostech konkrétních odpovědných osob tuto spolupráci navázat a rozvíjet“ (Večerka, Štěchová, 2015, str. 22).*

Z výčtu aktivit OSPODu můžeme vypožorovat, že řešíme otázky a témata především sekundární a terciární prevence. Večerka se Štěchovou upozorňují, že v rámci výkonu aktivit OSPOD je primární prevence často opomíjenou aktivitou, která by nemohla být realizována bez spolupráce s dalšími subjekty v daném regionu. Primární prevence je tak fenoménem, na kterém se zpravidla podílí více subjektů a to jak státních, tak i nestátních neziskových (Večerka, Štěchová, 2015).

Z výše uvedeného důvodu je také zařazen OSPOD mezi zkoumané subjekty ve výzkumné části, aby mohlo být ohodnoceno, jak moc je kladenský OSPOD činný v řešení témat primární prevence a schopnosti pozitivní interakce s ostatními činnými subjekty.

5.2.2 Školy

Jak uvádí Matoušek, tak „*Pro komplexnější typy prevence se nejlépe hodí prostředí škol a institucí, kde se lidé vzdělávají*“ (Matoušek in Matoušek et al., 2013, str.128). Z toho důvodu nelze úlohu škol v primární prevenci opomenout. Kubátová jde ještě dál, když dokonce píše, že: „*je nesporné, že životní styl a hodnotová orientace dítěte se rodí především na základě životního stylu rodiny. Ten může být jak zdrojem kladných podnětů, tak zdrojem a spolupříčinou jeho případných poruch. Škola by měla v těchto případech kompenzovat a ovlivňovat nevhodné postoje a návyky, které si dítě z rodiny přináší, působit na rodinu*“ (Kubátová in Kubátová, str. 39, 2004). Ať se přikloníme, či nepřikloníme k odvážnému tvrzení Kubátové, je důležité, že škola by podle obou autorů měla být v preventivních aktivitách činná. Slouží k tomu jednak rozdělení rolí, se kterými se ve školním prostředí můžeme setkat a jednat také závazné školní dokumenty, která by škola měla vytvořit a následně naplňovat cíle obsažené v nich.

Role ve škole z hlediska primární prevence

Ciklová ukazuje určitou hierarchii rolí a jejich povinností v otázce školních preventivních aktivit. Jsou jimi:

- a) Ředitel
- b) Metodik školní prevence
- c) Výchovný poradce
- d) Třídní učitel

Funkce ředitele školy nese z hlediska primárních aktivit podobu spíše koordinační. Ředitel je zodpovědný za jmenování školního metodika primární prevence, se kterým vyhodnocuje Preventivní program. Měl by usilovat o udržení dobrých vztahů v týmu (učitelském kolektivu) a pružně reagovat na aktuální výchovné rizikové faktory školy – např. pomocí Školního řádu, který může měnit. Zároveň je ovšem také komunikátor mezi školou (a

případně učitelským sborem) a vnějším prostředím – z hlediska primární prevence se jedná o komunikaci s metodikem pedagogicko-psychologické poradny, krajským školským koordinátorem prevence, obecním úřadem nebo třeba s veřejností (rodiče žáků apod.). Školní metodik prevence má dle Ciklové v zásadě tři oblasti působení: metodické a koordinační činnosti; informační činnosti; a poradenské činnosti. Do první z nich zapadá především vytvoření preventivního programu školy a jeho následná aplikace v praxi a další koordinování. Měl by vzdělávat ostatní pedagogy v otázce sociálně patologických jevů mládeže a aktivně monitorovat problémové skupiny žáků, ideálně mít jejich seznamy a dokumentovat navržená a realizovaná opatření. Informační činnost je stejně jako poradenská činnost relativně úzká a metodikovými povinnostmi je, aby ostatní členové pedagogického kolektivu měli aktuální odborné informace o problematice prevence. Zároveň by měl vést a aktualizovat databázi kontaktů na užitečné subjekty (úřady, policii i specializované neziskové organizace), které je lze kontaktovat při řešení problémů. Poradenskou činnost pak zahrnuje pomoc žákům, u kterých se objevilo rizikové chování. Těmto žákům pak metodik může pomoci formou, že jim nebo jejich rodinným zástupcům poradí, kde se dá daný problém řešit. Výchovný poradce může být totožná osoba jako školní metodik, ale Ciklová pro náročnost nedoporučuje kumulaci obou funkcí. Úkolem výchovného poradce je pak přímá práce s žáky a to konkrétně – kariérní poradenství a proces integrace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Role třídního učitele je specifická tím, že je žákům ze všech ostatních rolí nejbližší. Měl by mít dobře zmapované chování (stejně jako rodinné zázemí a další důležité psychosociální faktory) jednotlivých žáků ve třídě a v případě odchylek spolupracovat se školním metodikem prevence. Důležité je, aby uměl dobře pracovat s dynamikou třídní skupiny, protože pak je schopen odhalit potenciální problém nebo rizikový faktor. Třídní učitel je také komunikátorem mezi školou a zákonnými zástupci dítěte (Ciklová, 2016).

Neměli bychom také zapomenout na preventivní roli asistenta pedagoga, jehož rolí je podpora učitele při výuce, kdy pomáhá žákům se speciálními vzdělávacími potřebami a to jak v hodině, tak i mimo oficiální vyučování. Kromě vyučovacího aspektu je také důležité, že asistent pedagoga pomáhá (zdravotně či sociálně) znevýhodněným žákům úspěšně se integrovat do třídní skupiny (Převzato z: <http://www.asistentpedagoga.cz/prace-s-zaky>).

Školní dokumenty hovořící k primární prevenci

Jak upozorňuje Ciklová, jediný povinný dokument vztahující se k primární prevenci, který školy musí tvořit, je *minimální preventivní program*. To ovšem neznamená, že školy by

neměly disponovat dalšími tematickými dokumenty. Těmi mohou být například *školní preventivní strategie*, *program proti šikanování*, případně na míru té dané škole krizové plány anebo vnitřní směrnice (Ciklová, 2016).

Vzhledem k faktu, že tato bakalářská práce je o spolupráci státu a soukromého neziskového sektoru, nikoliv o preventivních aktivitách škol, nabídnu zde pouze stručný popis jednotlivých dokumentů dle Ciklové.

Školní preventivní program je dokument, který se zaměřuje na dlouhodobější primárně preventivní témata, se kterými se škola dostává do styku jako například ochrana potenciálně ohrožených skupin žáků nebo podpora ke komplexnímu zdravému životnímu stylu. Tvoří se na delší časové období (3-5 let), i když nikde není pevně daná jeho podoba, stejně jako povinnost ho vypracovávat. Program proti šikanování je dokument, který by měl upozorňovat na možné příčiny šikany a pedagogům napovídat, jak se šikanou pracovat. Důležité je, aby program proti šikanování byl uveden k životu a jeho nástroje byly implementovány mezi všechny pedagogy působící na dané škole. Stejně jako u školního preventivního programu nemají školy povinnost jej vypracovávat. Od výše zmíněných dvou doplňujících dokumentů se značně liší minimální preventivní program. Ten je na školách zpracováván pro každý daný školní rok a orientuje se na krátkodobé cíle primární prevence. Pracuje na něm obvykle tým odborníků – výchovný poradce, školní psycholog, školní metodik prevence, ale pro jeho optimální úroveň je důležité do vytváření dokumentu zahrnout všechny pedagogy působící na té dané škole. Opět nemá žádnou oficiální ustálenou podobu, ale měl by reagovat na aktuální problémy či rizika školy. Jedná se často o dokument, kterým vedle výroční zprávy školy prezentují svou aktivitu za uplynulý školní rok (Ciklová, 2016).

5.2.3 Městská policie

Z hlediska lokálního vymezení této bakalářské práce se zaměřil na primárně preventivní působení městské policie. Dle Ministerstva vnitra ČR „*je náplní činnosti obecní policie, resp. Strážníka také podílet se na prevenci kriminality v obci ... Tím, že strážníci tráví většinu pracovní doby pochůzkovou činností, zejména na místech veřejnosti přístupných, podílejí se též významnou měrou na ochraně veřejného pořádku. Přítomností a schopností adekvátní reakce preventivně působí i proti potencionálním pachatelům protiprávních jednání s vyšší společenskou nebezpečností.*“ (Převzato z: <https://www.mvcr.cz/clanek/uvod-do-problematiky-obecni-mestske-police.aspx>).

Z hlediska primární prevence a konkrétních hmatatelných výstupů v této oblasti je pak bezesporu zajímavý projekt Ministerstva vnitra ČR *Asistent prevence kriminality*. Projekt vzniknul již v roce 2009 a jeho cílem je pracovat s rizikovými skupinami (osoby žijící v sociálně vyloučených lokalitách, dlouhodobě nezaměstnaní či nezaměstnatelní, Romové) a předcházet sociálně patologickým jevům v sociálně vyloučených lokalitách (omezení kriminality, zvýšení pocitu bezpečí obyvatel, motivace a integrace osob žijících v sociálně vyloučených lokalitách, zajištění vymahatelnosti práva, zlepšit pohled většinové společnosti na obyvatele sociálně vyloučených lokalit). Projekt byl celkově hodnocen úspěšně a dokonce byl prodloužen. (Převzato z: <https://www.mvcr.cz/clanek/informace-o-projektu-asistent-prevence-kriminality.aspx>).

I dnes můžeme asistence prevence kriminality ve svém okolí běžně vidat. Například v Kladně působí již od roku 2014 a jsou vnímány jako pomoc městské policie v sociálně vyloučených lokalitách, jmenovitě pak ubytovnách. „*Svým nerestriktivním přístupem a třeba i nabídkou pomoci, pak mohou nevhodnému chování nebo i páčání trestné činnosti nepřizpůsobivými předejít. A o to přesně jde,*“ chválil projekt ředitel kladenských strážníků Stanislav Procházka. (Převzato z: http://www.mpkladno.cz/vismo/dokumenty2.asp?id_org=101450&id=1071&n=asistent-prevence-kriminality)

6 Shrnutí teoretické části

V rámci teoretické části byly shrnuty názory odborníků, kteří hlásají navzájem často i protichůdné teorie, nebo věnují pozornost různým aspektům zkoumaných jevů. Rozebrána byla témata jako definice sektorů a vysvětlení jejich ekonomické funkce, modely vztahů, které se odehrávají v rámci mezisektorové interakce, fenomén partnerství státu a soukromých neziskových organizací a rovněž úvod do pojmů primární prevence.

Co se definice sektorů týče, bylo využito pohledu členění národního hospodářství dle Streckové a Malého a pro bližší vymezení a relevantnost v rámci tématu této práce také sektorového rozdělení dle Pestoffa, které blíže napomohlo k vymezení zkoumaných subjektů této práce, kterými jsou subjekty státního sektoru (neziskový veřejný sektor) a soukromé subjekty neziskového sektoru. Obhájení ekonomické funkce neziskových organizací nabízí vysvětlení, proč stát interaguje s neziskovými organizacemi, co tím získá a co naopak poskytuje. Základním principem (a společným východiskem mnoha ekonomických teorií) ekonomického odůvodnění existence NNO je tzv. teorie heterogenity poptávky, která říká, že stát není schopen vyhovět všem cílovým skupinám a jejich potřebám a proto vstupují do hry neziskové organizace, aby těmto okrajovým skupinám potřeby naplnily.

Jako možné modely vztahů, které se mohou mezi státem a soukromými neziskovými organizacemi odehrávat byly zvoleny pohledy třech autorů – Potůčka, Muhič Dizdarevičové a Younga. Dle Potůčka se může stát chovat třemi způsoby. Může aktivitu občanského sektoru záměrně potlačovat (charakteristické pro totalitní režimy), podporovat ji anebo ji zcela ignorovat. Muhič Dizdarevičová shrnuje tři typy modelů, se kterými se lze v praxi setkat. Jedná se o model poptávky a nabídky, model občanské společnosti a sociálních hnutí a model režimů sociálního státu. Young zase nabízí tři přístupy chování vycházejícího od státu k dané NNO. Stát může danou službu poskytovat v nedostatečné míře, kde nezisková organizace svojí aktivitou službu doplňuje (complementary view, doplňkový model), stát službu nemusí poskytovat vůbec a proto přichází organizace, aby tak učinila (supplementary view, suplující model) a konečně stát přehlíží požadavky okrajových skupin, které se v důsledku toho mobilizují a vytváří tlak na vládu (adversarial view, nepřátelský model).

Ohledně partnerství mezi státním a soukromým neziskovým sektorem jsou odborníci (Frič a kol., Škarabelová a kol.) skeptičtí. Zatímco Škarabelová a kol. (2002) uvádí problémy jako slabé postavení NNO či neznalost, jak se by se měl stát chovat vůči NNO, Frič a kol. (2016) vidí problematika témata ve slabé motivaci NNO usilovat o dlouhodobou změnu a rovněž ve slabém postavení NNO. V závěru kapitoly je rovněž zmíněna relativně nová (2015)

Státní politika vůči nestátním neziskovým organizacím na léta 2015-2020, která dle výzkumu (2018) USAID (Americká agentura pro mezinárodní rozvoj) zlepšuje podmínky vzájemné spolupráce a partnerství obou sektorů.

V kapitole zevrubně popisující obor primární prevence jsou charakterizovány základní pojmy a vysvětlen pohled Večerky a Štěchové, kteří naznačují, že na lokální úrovni jsou nejdůležitějšími činiteli v rámci poskytování primární prevence okresní soudy, střediska výchovné péče, vedení města, školy, orgán sociálně právní ochrany dětí (OSPOD) a městská policie. Z hlediska zaměření na město Kladno (a jeho omezení co do výskytu a práce všech těchto institucí) jsou hlouběji rozebírány pouze poslední tři tradičně působící subjekty.

VÝZKUMNÁ ČÁST

7 Metodologie výzkumu

7.1 Výzkumná otázka a cíl výzkumu

Jak již bylo řečeno v obecných cílech práce tak hlavní výzkumnou otázkou, na kterou jsem chtěl v rámci svého bádání v terénu zodpovědět, bylo zjistit **jakou formou probíhá spolupráce mezi soukromým neziskovým a státním sektorem s vymezením na oblast statutárního města Kladna v oblasti primární prevence nezletilých**. V souvislosti s tím vytanulo mnoho dalších otázek spjatých s daným tématem. Na tyto otázky záměrně nechci reagovat, jelikož odpovědi by stály za další rozšíření výzkumu i teoretické části, které v rozsahu této bakalářské práce není realizovatelné.

Nalezením odpovědi na výzkumnou otázku se lze dobrat k cíli výzkumu, kterým je **srovnání teorie a praxe fungování mezisektorových vztahů**. Shromážděním dat z reálného života subjektů a jejich analýzou lze získat celistvý přehled o fenoménu, který je pak možno dále konfrontovat s teorií, čímž se vytvoří kýžené srovnání.

7.2 Metoda výzkumu

Výzkum je svým charakterem kvalitativní a pro naplnění cílů bylo využito případové studie, která nejlépe odpovídala formě a cílům. Jak uvádí Hendl „*V případové studii sbíráme velké množství dat od mnoha jedinců (nebo případů). V případové studii jde o zachycení složitosti případu, o popis vztahů v jejich celistvosti*“ (Hendl, 2016, str. 102). Co do typu konkrétní případové studie je tento výzkum pojat jako Studium organizací a institucí. „*Studium organizací a institucí. Zkoumají se firmy, školy, odborové organizace, implementace programů a intervencí, kultura organizací, procesy změn a adaptací. Cíle jsou různorodé – hledání nejlepšího vzorce chování, zavedení určitého typu řízení, evaluace, zkoumání procesů změn a adaptace*“ (Hendl, 2016, str. 104).

Data byla získána metodou kvalitativního dotazování a to konkrétně rozhovorem pomocí návodu. Dle slov Hendla to v praxi znamená, že „*Návod k rozhovoru představuje seznam otázek nebo témat, jež je nutné v rámci interview probrat. Tento návod má zajistit, že se skutečně dostane na všechna pro tazatele zajímavá témata. Je na tazateli, jakým způsobem a v jakém pořadí získá informace, které osvětlí daný problém. Zůstává mu i volnost přizpůsobovat formulace otázek podle situace*“ (Hendl, 2016, str. 178). Hlavní výhodou této metody se ukázala relativní volnost dotazování, která reflektovala a mohla reagovat na často

odlišné postavení či roli zkoumaných subjektů. Vzhledem k povaze výzkumné metody a často se vyskytujícímu opačnému postoji zkoumaných subjektů byla zvolena technika selektivního protokolu. Dle Hendla se jedná o techniku, v rámci které výzkumník záměrně vypouští takový typ informací, které nejsou pro zodpovězení výzkumné otázky důležité a naopak se soustředí na esenciální aspekty odpovědí dotazovaných (Hendl, 2016).

Vzhledem k povaze výzkumné metody a často se vyskytujícímu opačnému postoji zkoumaných subjektů byla zvolena technika selektivního protokolu. Dle Hendla se jedná o techniku, v rámci které výzkumník záměrně vypouští takový typ informací, které nejsou pro zodpovězení výzkumné otázky důležité a naopak se soustředí na esenciální aspekty odpovědí dotazovaných (Hendl, 2016).

Co se výběru dotazovaných subjektů týče, bylo usilováno o to, aby jednotliví dotazovaní byli zvoleni vyváženě a aby podobné typy subjektů dostaly stejnou možnost se vyjádřit ze svého individuálního úhlu pohledu. Důvodem bylo větší množství náhledů na zkoumaná témata, díky kterému mohlo být na jeden konkrétní fenomén nahlíženo z více úhlů. U některých subjektů ale nemohlo – díky jejich jedinečnosti – být kritérium více pohledů splněno. Z tohoto důvodu pak byl v rámci následujících rozhovorů s dalšími dotazovanými subjekty kladen speciální důraz na ověřitelnost a pravdivost informací poskytnutých těmito nezastupitelnými subjekty.

Získaný výzkumný materiál je zpracován a interpretován v podobě analytické výzkumné zprávy, kterou Zich charakterizuje jako zprávu „*obsahující většinou obecná shrnutí jako počátek dílčí teorie daného problému. V případě praktické aplikace kvalitativní metody jsou uvedena doporučení a prognóza vývoje jevu*“ (Zich, 2004, str. 102). Doporučení pro jednotlivé konkrétní subjekty je přenecháno zkušenějším výzkumníkům, kteří se detailněji budou věnovat jednotlivým aspektům – např. budou zkoumat pouze význam a podoby spolupráce mezi NNO a školami. Nekomplikovaná prognóza odůvodněná získanými a zanalyzovanými daty je ovšem součástí konečné fáze výzkumu.

Klíčovým principem pro závěrečnou práci výzkumu – tedy jakési vytvoření relevantního závěru na základě získaných a analyzovaných dat byl pro tento výzkum pojat mechanismem, o kterém píše opět Zich. Uvádí, že „*Vždy, když se při interpretaci údajů a vyslovení nějakých závěrů setkáme s pochybnostmi musíme rozšířit zkoumaný soubor o další empirické zdroje, tj. provést další biografický rozhovor, nebo další pozorování. Teprve dosáhneme-li toho, že o závěrech případně o vyvozené teorii nemáme vážné pochybnosti, lze považovat výběr zkoumaných objektů (případů) za dostatečný. Je zřejmé, že vzhledem ke*

komplexnosti a složitosti sociální reality a relativnosti poznání, plnou jistotu nemáme nikdy“ (Zich, 2004, str. 103). Na základě tohoto principu pak byl do výzkumu dodatečně přidán čtrnáctý subjekt, kterým byla Adiktologická dorostová ambulance.

7.3 Praktická podoba výzkumu

Získávání dat proběhlo v období říjen 2018 – březen 2019 a to metodou polostrukturovaných rozhovorů s osobami reprezentujícími zkoumané subjekty. Jelikož v rámci státních i nestátních neziskových organizací najdeme takové subjekty, které se mimo primární prevence u nezletilých věnují řadě dalších témat, bylo mou snahou oslovit vždy nejvhodnějšího zástupce zkoumaného subjektu, tj. takového člověka, který koordinuje program či aktivitu spojené s primárně preventivní agendou. V ojedinělých případech, kdy nebylo možné takovou osobu oslovit, byl proveden rozhovor s nejvýše postavenou osobou daného zkoumaného subjektu, u které se předpokládá, že bude mít o dané organizaci či instituci perfektní přehled.

Kvůli *Obecnému nařízení o ochraně osobních údajů*, které nabylo účinnosti v květnu roku 2018 a vyhnutí se případným problémům způsobených touto regulí, nejsou nikde v této práci zmiňována jména interviewovaných osob či informace poskytující citlivé údaje o jejich práci anebo klientech. Všechny zkoumané subjekty v rámci výzkumných rozhovorů byly obeznámeny s účelem této práce a daly svolení k provedení rozhovorů a jejich následné analýze.

Tam, kde byl prostor a ochota ze strany instituce/organizace jsem pro získání hlubšího vhledu do situace využil možnosti přijít se podívat na realizaci aktivit (či celých programů), abych si ověřil, zda se v rozhovorech poskytnuté informace zakládají na pravdě. Lze tak hovořit o situaci, kdy jsem v několika málo případech využil i pozorování v terénu, které se ovšem příliš neodlišovalo – a spíše naopak potvrdilo – co jsem se dozvěděl od dotazovaných subjektů. Tomuto pozorování proto ani nebyl dán větší význam a případné detailní poznatky byly zahrnuty do výpovědí dotazovaných subjektů.

8 Seznam a popis dotazovaných subjektů

V této počáteční výzkumné části bude následovat seznam, stručný popis činnosti a odůvodnění zahrnutí vybraných subjektů.

8.1 Subjekty státního sektoru

Jak již vychází z předchozích kapitol teoretické části, nebylo těžké zvolit státní subjekty působící v primární prevenci u nezletilých. Jedná se o **OSPOD**, **Městskou policii**, **školy** a dále také Středočeským krajem pověřené **Pedagogicko-psychologickou poradnu Středočeského kraje** a **Adiktologickou dorostovou ambulanci**. V tomto konkrétním, byť předchozím tématem zkoumání limitovaném výběru, byla pozornost zaměřena na konkrétní subjekty:

OSPOD při Magistrátu města Kladna
Městská policie Kladno
Pedagogicko-psychologická poradna Středočeského kraje – kladenské pracoviště
SOŠ Dubská
Gymnázium Kladno
4.ZŠ Kladno
2.ZŠ Kladno
Adiktologická dorostová ambulance

Pedagogicko-psychologická poradna byla zahrnuta z důvodu celistvějšího pohledu na věc, který je od této instituce očekáván, neboť se jedná o jednu z mnoha krajských poboček poraden. Adiktologickou dorostovou ambulanci byla pak přidána až následně po zajištění všech předpokládaných podkladů pro vypracování výzkumu. Důvodem rozšíření původního seznamu byl fakt, že mnoho subjektů se o spolupráci s Adiktologickou dorostovou poradnou zmiňovalo. Pro úplnost výzkumu a lepší nalezení kontextu jsem tedy získal a zahrnul i pohled pracovníků Adiktologické dorostové ambulance.

8.2 Subjekty soukromého neziskového sektoru

Naopak z druhé strany (myšleno soukromého neziskového sektoru) existuje několik organizací, které na Kladensku tradičně působí (anebo se svými programy snaží přiblížit) primární prevenci u nezletilých. Mezi zástupce takových neziskových organizací byly vybrány následující:

Člověk v tísní – kladenská pobočka
Vějíř Kladno
Středisko ROSA
Dobrovolnické centrum Kladno, z.s.
Informační centrum pro mládež Kladno
Centrum pro rodinu Vega

U zvolených soukromých neziskových subjektů je z hlediska jejich lokálního působení nutné uvést krátkou charakteristiku, jelikož na rozdíl od oficiálních institucí (jako je OSPOD, Městská policie apod.) se liší vlastní cíle, poslání a metody jednotlivých neziskových organizací. Kromě toho se často přizpůsobují kontextu daného místa (v tomto výzkumu oblasti města Kladna), čímž se mohou odlišovat od poboček v jiných městech. Popis vlastní činnosti organizací byl čerpán z jejich oficiálních webových stránek, kde jsou mimo jiné k nalezení strategické dokumenty, které definují klíčové postoje, cíle, metody a aktivity daného subjektu. Popisy organizací jsou v některých případech také doplněny výpověďmi pracovníků organizací, což umožňuje lépe rozklíčovat identitu té dané organizace. Shrnutí náplně cílů, cílové skupiny a konkrétních aktivit je dále ve strukturované formě doplněno v přílohách.

Člověk v tísní – kladenská pobočka

Středočeská pobočka organizace Člověk v tísní v Kladně vznikla jako reakce na fenomén sociálně vyloučených lokalit, což lze i dobře vidět na zaměření pobočky a jejích programů. Zatímco u programů cílených na dospělé vidíme již snahu o řešení určitého konkrétního problému (dluhová poradna, rodinné a individuální poradenství), u programů zaměřených na děti a mládež se jedná o programy preventivní. To s sebou pochopitelně nese určitá specifika.

Dle pracovníků organizace se jedná především o celý přístup, který k nezletilým vyznávají. Hodnoty *dětských* preventivních programů se opírají především o svobodu, nízkoprahovost, anonymitu a mlčenlivost. Právě poslední z nich může být pro pracovníka velmi limitující, protože Člověk v tísní a každý jeho pracovník leckdy nemá možnost řešit někdy i velmi vážný problém, dokud nedostane svolení od klienta. A protože klienti mívají často svázané ruce (například dostanou doma příkazem, že o problému nesmí mluvit), hledá občas pracovník svou roli velmi těžko. Ale právě v tom Člověk v tísní vidí smysl. Poskytnout

mladému člověku dobrý základ a naplnit ho důvěrou k okolí, naučit řešit problémy včas a adekvátním způsobem a stát se zodpovědným za svůj vlastní život.

Vějíř Kladno

Projekt Vějíř Kladno je jedním z mála relativně nových projektů na Kladensku. Vzniknul totiž v roce 2015. Vějíř Kladno je organizace zaměřená na vzdělávání. V jejích programech lze nalézt přípravu dětí na vzdělávací systém – například v případech odkladu školní docházky a nově od září roku 2018 také dětskou skupinu od tří let věku usilující o zlepšení života v kolektivu. Více než rok také organizace poskytuje doučování dětí a to přímo na jejich školách. Vějíř Kladno chápe vzdělání mnohem celistvěji, než pouze získávání vědomostí. Dává důraz na správné návyky z roviny psychosociální a kulturní, a klade velký důraz na správné fungování v kolektivu.

Středisko ROSA

Samotní pracovníci Střediska ROSA upozorňují, že primárně preventivní aktivity jsou spíše okrajovou částí jejich práce. Je to vidět i v jednotlivých programech, kde vidíme preventivní aktivity spíše jako nadstavbu pro komplexnost celého programu. Nutno říct, že další provozované programy jako *Program pro rodiny s dětmi v pěstounské péči* nebo *Program pro rodiny s dětmi se zdravotním postižením* sami pracovníci z žádného úhlu pohledu nepovažují za primárně preventivní.

Dobrovolnické centrum Kladno

Lze říci, že aktivity Dobrovolnického centra Kladno se tradičně zaměřují na dvě cílové skupiny: senioři a děti (a dále pak případně práce s rodinami obou kategorií). Co se dětí týče, je organizace orientovaná především na smysluplné naplňování volného času klientů, což odpovídá hlavnímu zastoupení vykonávaných aktivit. Dobrovolnické centrum Kladno má dlouhodobě velký počet členů, kteří bez nároku na odměnu působí v jednotlivých programech a tímto způsobem práce (síťování a získávání dobrovolníků a zařazování je do programů, ve kterých chtějí působit) je organizace na Kladně i okolí (například Beroun, Rakovník či Lidice) unikátní.

Informační centrum pro mládež Kladno

Dle pracovníků ICM Kladno je funkce jejich pobočky taková, že pokud přijde žák, student nebo jakýkoliv mladý člověk a má jakýkoliv problém (chce skončit se školou, je obětí šikany, chce si najít práci apod.), ICM mu pomůže zorientovat se v dané situaci a najít expertní organizaci, která příchozímu klientovi s jeho problémem pomůže. Pracovníci uznávají, že pokud se jedná o závažnější problém (například psychiatrického charakteru) nemají možnost klientovi sami pomoci – proto mu alespoň doporučí takovou organizaci nebo instituci, u které se dá předpokládat, že nabídne adekvátní pomoc.

Tématem, se kterým ICM Kladno intenzivně pracuje, je vzdělání. Dle slov pracovníků se v poslední době ICM Kladno zaměřuje na studenty středních škol, kdy poskytuje kariérní poradenství – ať už pomoc s výběrem vysoké školy (projekt TruUni), možnost vycestovat na dobu několika měsíců do zahraničí jako dobrovolník anebo poskytnout motivaci a poradenství, v případě kdy mladý člověk uvažuje o ukončení vzdělání. Hodně klientů-mladých lidí chce dle slov pracovníků pomoci s praktickými záležitostmi, jako je například napsání životopisu či poskytnutí informací o úřadu práce.

Centrum pro rodinu Vega

Jedná se v současné chvíli již o ukončený projekt, ovšem vzhledem k pozitivním ohlasům a mnoha doporučením především ze strany státních institucí, byl do výzkumné části zařazen, aby byla demonstrována specifika mezisektorové spolupráce na Kladně v nedávné minulosti. Rozhovor byl pořízen s bývalými pracovníky Centra pro rodinu Vega.

9 Chování zkoumaných subjektů v oblasti mezisektorové spolupráce

V této nosné fázi výzkumné části jsou přepsány výpovědi dotazovaných subjektů. Vzhledem k velkému množství pro výzkum nerelevantních informací byly vyextrahovány pouze ty, které reagovaly na kontext informací související s výzkumnou otázkou. Lze tedy říci, že níže zmíněné informace jsou parafrází získaných rozhovorů s nimi.

V přepisu je uveden postoj té dané organizace nebo instituce jak vzhledem k vnímání činnosti sebe samotné, tak rovněž na vnímání ostatních subjektů působících na trhu primárně preventivních aktivit. V rámci volnosti, kterou polostrukturovaný rozhovor nabízí, bylo možné reagovat na již získané informace od jiných subjektů a konfrontovat je s tvrzeními či pohledem později zkoumaných subjektů.

9.1 OSPOD při Magistrátu města Kladna

Pracovníci kladenského OSPODu jsou přesvědčeni, že stav primárně preventivních aktivit u nezletilých je v Kladně na velmi dobré úrovni. Vytváří mnoho projektů – zejména volnočasové aktivity pro děti. Velmi si v oblasti pořádání projektů chválí spolupráci s Městkou policií Kladno, která je Magistrátu dlouholetým a stabilním partnerem.

Pracovníci OSPODu vnímají neziskový sektor jako zcela nezastupitelný. S neziskovkami spolupracují hodně, protože jinak by – dle svých slov – nemohli vůbec pracovat. Zároveň ovšem mají k neziskovým organizacím jisté výhrady. Častým problémem, který nemálo znemožňuje navázání spolupráce, je jakási zaujatost soukromých neziskových organizací, které za každou cenu brání a obhajují svou cílovou skupinu/klienty a nejsou ochotny uznat svůj až nezdravě „opečovatelský“ přístup a fakt, že klient by se v některých případech měl zkrátka více snažit. Pracovníci Odboru sociálního při MMK si také stěžovali na organizace, které síťují služby a mapují situaci nebo stav problémů. Taková data má prý Magistrát dlouhodobě zpracována a to co je potřeba jsou organizace, které budou přímo pracovat s klienty.

Skvělou spoluprací má kladenský OSPOD se službami Adiktologické dorostové ambulance, které spadají pod Zařízení sociální intervence (jejímž zřizovatelem je Středočeský kraj). Hlavní výhodou je dle pracovníků OSPODu velké množství expertů na problematiku závislostí a rovněž široká škála terapeutických metod, které ADA využívá. S organizací ADA proto ze strany kladenského OSPODu probíhá spolupráce velmi intenzivně. Každý měsíc se setkávají pracovníci jak OSPODu, tak ADY, aby společně diskutovali strategické postupy (týkající se systémových záležitostí) anebo také konkrétní kazuistiky klientů. Nejdůležitější oblastí spolupráce je tedy výměna informací o klientech. V případě

zájmu klienta pořádá OSPOD s Adou také případové konference. V důsledku dobré spolupráce je pak doporučování ze strany OSPODu případným zájemcům o službu anebo lidem, kterým by – dle názoru pracovníků OSPOD – účast v některém programu ADY mohla pomoci.

Se soukromými neziskovými organizacemi pocházejícími ze soukromé sféry spolupracují zaměstnanci OSPODu více a lépe, než tomu bylo v předchozích letech. Nejvíce spolupracují s kladenskou pobočkou organizace Člověk v tísni a organizací Rosa. Dle slov pracovníků došlo ve vedení Člověka v tísni, ale i na Odboru sociálním při MMK k personálním změnám, což umožnilo navázat lepší (ve smyslu flexibilnější) spolupráci, než s jakou se obě strany potýkaly před pár lety. Po spolupracujících soukromých neziskovkách chce OSPOD informaci, že organizace s klientem pracuje a v nastalých vážnějších případech v ideální situaci také schůzky s pracovníky organizací, kteří s danými klienty pracují.

Neméně důležitá je optika problému, skrze kterou kladenský OSPOD, spolupráci se soukromými neziskovými organizacemi vnímá. Dle pracovníků OSPODu je důležité, že svojí roli v poskytování preventivních aktivit, chápou tak, že OSPOD je pouze jakýmsi koordinátorem, který vyhledává subjekty, které by mohly být nápomocné a potom koordinuje jejich činnosti a aktivity v rámci multidisciplinární spolupráce. Nejprve tedy OSPOD diagnostikují problém, či riziko a poté povolá příslušnou organizaci, kterou dále koordinuje. Druhou zásadní informací je tvrzení pracovníků OSPODu, které říká, že pokud se vyskytne akutní problém, který nemá OSPOD kapacitu sám rychle vyřešit, obrací se okamžitě s žádostí o pomoc na NNO. Pracovníci OSPOD také dodali, že často se jedná o hledání pomoci za územními hranicemi města Kladna – a to například až ve Slaném anebo v relativně vzdáleném Berouně.

9.2 Městská policie Kladno

Není všude zvykem, že je obecní policie velmi činná v otázce preventivních aktivit. Přesto, pokud na prevenci pamatuje, tak spíše jen prevenci kriminality a nikoliv na obecnou primární prevenci – natož s dětmi. Městská policie Kladno se však v tomto ohledu dlouhodobě snaží odvádět dobrou práci.

Kladenští strážníci nejvíce působí na základních školách. Nabízí interaktivní besedy na téma: bezpečnost doma i ve veřejném prostoru, (kyber)šikana, bezpečnost v dopravě a odchyt zvířat. Do třídy jdou s dětmi besedovat poté, co zjistí – po jednání s třídním učitelem, co by třídě nejvíce vyhovovalo či co by nejvíce potřebovala. Dále tvoří programy pro širokou veřejnost – jedná se o akce typu soutěží (Desetiboj mladého strážníka nebo Ledový strážník).

V minulosti Městská policie Kladno také uspořádala sportovní soutěže pro děti z kladenských ubytoven – sociálně vyloučených lokalit.

Na otázku, zda Městská policie Kladno spolupracuje se soukromým neziskovým sektorem, pracovníci odpovídají, že ne. Důvody jsou dva. Jednak oni sami z kapacitních (časových) důvodů žádného partnera ke spolupráci z neziskové sféry nevyhledávají a za druhé pak nikdo ze strany neziskových organizací nevyhledává spolupráci s kladenskými strážníky.

Pracovníci ovšem dodali, že jeden takový pokus o navázání spolupráce se odehrál na sklonku roku 2018, kdy organizace Člověk v tísni (konkrétně služba Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Klub Křižovatka) Městkou policii Kladno oslovili s žádostí o besedu. Bohužel kvůli neshodám zodpovědných pracovníků (tzn. pracovníků Člověka v tísni a pracovníků MP Kladno) a rozdílnostech ve výukových metodách došlo k nekomfortní situaci, která se dokonce řešila na vedoucích místech městské policie Kladno. Kladenským strážníkům se nelíbila údajná příliš uvolněná atmosféra a malý důraz na slušné a bezkonfliktní jednání účastníků besedy-děti, které mělo být lépe a důrazněji zajištěno odpovědnými pracovníky sociální služby.

I přes tento zdánlivý neúspěch jsou ovšem kladenští strážníci otevření navazování další spolupráce. Případní zájemci se jim ovšem budou muset opět nabídnout sami, protože jak sami pracovníci MP Kladno říkají, nemají na vymýšlení dalších projektů čas.

9.3 Pedagogicko-psychologická poradna Středočeského kraje – kladenské pracoviště

Pracovníci kladenské Pedagogicko-psychologické poradny si stěžují na dlouhodobý personální podstav pracovníků. Dříve pracovníci mohli více působit v terénu (například na školách) a dostat se ke zdroji problémů, což v současné chvíli není možné. Kladenská Pedagogicko-psychologická poradna Středočeského kraje je v současné době spíše statickou organizací, kam klienti sami dochází a kde jsou klientům poskytovány konzultace, namísto toho, aby aktivně předcházela možným rizikům vyskytujících se v terénním každodenním prostředí. Pracovníci také hodnotí Poradnu jako relativně strnulý, nepružný systém, kde učinit nějakou změnu dá vzhledem hierarchii pověřených pracovníků velkou práci. Personální podstav se projevuje například tak, že funkce okresního metodika primární prevence by dle slov pracovníků Poradny mohla zabrat poloviční, ne-li celý úvazek. V aktuální chvíli je tato úloha kombinována s výkonem práce psychologa, která je sama o sobě dost náročná a na funkci okresního metodika pak nezbyvá dostatečná energie ani čas.

O primárně preventivních službách v Kladně zaměřených na nezletilé mají dobré mínění. Dle jejich slov je situace na Kladně (a v okolí Kladna obecně) dobře pokryta sítí specializovaných služeb. Jediné, co možná chybí je nějaká komplexní zastřešující organizace, která by měla pod palcem širokou paletu primárně preventivních nástrojů. Pracovníci Poradny pak v tomto kontextu uvádí příklad pražského Prev-centra.

Nejrozšířenějším a nejužívanějším zdrojem je pro kladenskou pobočku Pedagogicko-psychologické poradny Středočeského kraje spolupráce s Adiktologickou dorostovou ambulancí. S tou probíhá spolupráce intenzivně. Dále se Poradna snažila oslovit několik dalších neziskových organizací, které si chtěla získat pro spolupráci. Mezi jmenovanými organizacemi bylo například Dobrovolnické centrum Kladno, Středisko Rosa, ale vzhledem k ne příliš dobré komunikaci ze strany poptávaných nebyla spolupráce navázána. Dle slov pracovníků Poradny není kladenské Pedagogicko-psychologická poradna Středočeského kraje nijak vyhledávaný partner pro navazování spolupráce. A vzhledem k již řečenému personálnímu nedostatku pracovníků není nijak zvlášť činným aktérem na poli poskytování primárně preventivních služeb.

Spolupráce se státním sektorem je pak ze strany kladenské pobočky Pedagogicko-psychologické poradny Středočeského kraje navazována především se školami – například školními metodiky prevence, kde Poradna nabízí vzdělávání a akce určené pro sdílení zážitků a zkušeností. Dále Poradna také spolupracuje s Městskou policií Kladno. S pracovníky OSPODu je dle slov pracovníků Poradny spolupráce dlouhodobě neaktivní.

9.4 SOŠ a SOU Dubská

Střední odborná škola a Střední odborné učiliště Dubská je vzdělávací instituce, kde se mladí lidé připravují na své budoucí povolání. Z toho pro pracovníky školy plyne mnoho specifík. Jak sami pracovníci říkají, velký problém je na škole s drogami. Ohroženým mladým lidem i jejich rodinám se snaží zpřístupnit informace, právní a taktéž i terapeutickou pomoc. V oblasti drog nejvíce spolupracují Adiktologickou dorostovou ambulancí, Střediskem výchovné péče Slaný a donedávna také Centrem pro rodinu Vega.

Právě spolupráci s Centrem pro rodinu Vega probíhala dle slov pracovníků školy nejlepší spolupráce a to zejména kvůli odbornosti pracovníků neziskové organizace Centrum pro rodinu Vega. Dalším pozitivem bylo (byť anonymní a neadresné) sdílení informací o žácích. Pracovníci školy brali Centrum pro rodinu Vega jako efektivního partnera, ke kterému nejednou odkazovali rodiče ohrožených žáků. Po zániku Centra pro rodinu Vega

chtějí pracovníci SOŠ a SOU Dubská hlouběji navázat spolupráci s Adiktologickou dorostovou ambulancí, u které si taktéž váží odbornosti a širokého záběru aktivit.

Druhým velkým tématem je pro SOŠ a SOU Dubská nalezení pracovního uplatnění. Dle slov pracovníků školy se relativně často stává, že studenti zdárně ukončí studia, ale místo nalezení pracovního místa přejdou do evidence nezaměstnaných, bez jakékoliv motivace něco se vzniklou situací dělat. Škola proto dlouhodobě spolupracuje s Úřadem práce, skrze aktivity, které se snaží žáky motivovat ke studiu a dosažení vybrané pracovní kariéry. Relativně nová je také spolupráce s neziskovou organizací Člověk v tísni, která také pomáhá škole na poli kariérního poradenství. Děje se tak pravidelně formou workshopů na míru upravených na konkrétní věk studentů.

Další primárně preventivní aktivity realizují v kooperaci s Městskou policií Kladno a rovněž „státní“ Policií České republiky. Dlouhodobě si pracovníci chválí také spolupráci s Hasičským záchranným sborem. Se všemi výše zmíněnými složkami (MP, PČR i HZS) probíhá spolupráce na bázi organizování a účasti na sportovních a vzdělávacích akcích.

Pracovníci SOŠ a SOU Dubská hovoří o situaci, kdy je na trhu primárně preventivních služeb pro školy mnoho efektivních a vyhovujících služeb či programů, které jsou ovšem finančně mimo možnosti většiny škol. Prakticky denně dochází k situaci, kdy školy (a nejenak SOŠ a SOU Dubská) musí peníze získané z různých projektů využít k financování samotného chodu školy, namísto aby je investovali do primárně preventivních programů, které jsou zjevně potřeba.

9.5 Gymnázium Kladno

Pracovníci kladenského Gymnasia přistupují k primární prevenci jako k předcházení rizik, které by mohly oslabit důvěru dítěte ve vzdělávací systém a předurčit školu jako místo, kam chodí dítě nerado a proti své vůli. Pečlivě si proto také vybírají projekty, do kterých se studenti zapojí, i když uznávají, že rozhodné slovo o tom, zda se škola či třída zapojí nebo má často jediná osoba v rámci celé školy.

Pracovníci školy vyzdvihují spolupráci především se subjekty státního sektoru. Ať už se jedná o v Kladně se nacházející Pedagogicko-psychologickou poradnu nebo Středisko výchovné péče Slaný jsou pracovníci gymnázia se spoluprací spokojeni. Pozitivně hodnotí kvalitu a především fakt, že poskytované služby jsou zadarmo. Nejlépe však hodnotí vztahy se soukromou poradnou STEP, která je subjektem čistě komerčním. Spolupráce vznikla na základě osobní známosti mezi pracovníky školy a pracovníky poradny. Následně se rozjela spolupráce, která – dle slov pracovníků gymnázia – nikdy nezklamala. Klienti (rodiče

s dětmi) si sice připlatí, ale nečekají na pomoc tak dlouho jako například v Pedagogicko-psychologické poradně a dle slov pracovníků školy se zdá, že mezi klienty vládne větší spokojenost s tímto soukromým subjektem. Jak ovšem pracovníci gymnázia dodávají, nechávají klientům volnou ruku a svobodný výběr – dají maximálně doporučení, co mohou klienti od té, které poradny očekávat – a je pak na klientovi, jak se sám rozhodne.

Pracovníci Gymnázia Kladno si časem ověřili, že nemá smysl využívat nabídek „masových projektů“, tj. projektů, které jsou zaměřené na velké množství žáků. Z toho důvodu se nebojí leckterý projekt odmítnout. V minulosti s takovými nabídkami přišel například kladenský magistrát nebo jiné menší soukromé subjekty a Gymnázium Kladno se dle svých zásad nezúčastnilo.

Spolupráce se soukromým neziskovým sektorem není pro Gymnázium Kladno nijak aktuálním tématem. Pracovníci školy aktivně sami pomoc soukromých NNO nevyhledávají a není prý zvykem, že by školu samotnou kontaktovala nějaká soukromá nezisková organizace. Přesto zmiňují spolupráci se Člověkem v tísní, Informačním centrem pro mládež Kladno a bývalým Centrem Vega. Zatímco Člověk v tísní zaujal školu svými mediálními programy (cílenými jak na studenty, tak pedagogy), ICM Kladno si našlo cestu skrze představování cizokrajných kultur (v rámci jazykové a kulturní výměny se studenty ze zemí bývalého SSSR). O spolupráci s jinými soukromými neziskovými organizacemi se pracovníci školy nezmiňují.

Zajímavým faktem je nakonec situace z nedávné doby, kdy výchovný poradce Gymnasia chtěl navázat spolupráci s Městskou policií Kladno (jejíž přednášku a nabídku vyslechl na setkání metodiků školní prevence, pořádané kladenskou Pedagogicko-psychologickou poradnou). Po bližším kontaktování kladenských strážníků zůstala ovšem situace neměnná. Výchovný poradce čekal, kde se setká nabídka s poptávkou, nicméně zástupci Městské policie Kladno odkázali výchovného poradce na Policii České republiky s doporučením, že policisté (míněno PČR) mohou nabídnout lepší programy pro studenty Gymnázia než městská policie samotná.

9.6 4.ZŠ Kladno

Na dotaz, co vše zahrnuje primární prevence, pracovníci 4.ZŠ Kladno odpovídají, že pracují s dvěma pojetími. Prvním je možnost zprostředkovat dětem, které jsou ohrožené sociálním vyloučením, volnočasový program, kterým dítě smysluplně zabaví. Druhým chápáním je práce s žáky v nejširším slova smyslu – v rámci kolektivů (tříd), taktéž na úrovni

jednotlivců. Dle svých slov se pracovníci 4.ZŠ snaží zajistit hladký přechod mezi prvním a druhým stupněm a minimalizovat rizika šikany.

Se státními subjekty spolupracuje škola až v momentě, kdy nastane nějaký závažnější problém, který ovšem nespadá do oblasti primární prevence, nýbrž spíše prevence sekundární či terciární. Jedná se o spolupráci s OSPODem, policií (městská i Policie ČR), pedagogicko-psychologickými poradnami a mnoha dalšími. Největší přínos ovšem vidí v primárně preventivních aktivitách, které vytváří v kooperaci se soukromým neziskovým sektorem.

Pracovníci 4.ZŠ Kladno zmiňují především čtyři neziskové organizace, se kterými intenzivně spolupracují či spolupracovali. Dobrovolnické centrum Kladno, Člověk v tísni, STŘEP a Vějíř Kladno. S Dobrovolnickým centrem Kladno mají dlouhodobě vyjednanou spolupráci s dobrovolníky, kteří zajišťují dětem, které nejsou v příznivé finanční situaci, zájmové kroužky. Minulý rok se jednalo o tři dobrovolníky provozující tři různé kroužky, dnes se kvůli časovým možnostem dobrovolníků jedná pouze o kroužek počítačů. S Člověkem v tísni probíhá skupinové a individuální doučování – opět cílené na žáky, kteří by si nemohli dovolit zaplatit vlastního lektora. Pracovníci – dnes už neexistující kladenské pobočky organizace STŘEP – zase fungovali jako určitá spojka mezi rodinou a školou, kdy škola neměla časové ani personální kapacity působit preventivně přímo v rodinách. S Vějířem zase probíhá spolupráce na dovzdělávání těch dětí (obvykle pocházejících ze sociálně slabšího prostředí), které dostaly odklad. Vějíř se stará o jejich optimální začlenění do vzdělávacího procesu.

Počátek spolupráce se soukromým neziskovým sektorem sahá do roku 2009, kdy škola založila projekt Podaná ruka, ve kterém jako hlavní partner figuroval Člověk v tísni. Spolu s touto organizací vytvořila preventivní projekt, který byl sice plánován na dva roky, ale v určitých ohledech je dle pracovníků školy fungující dodnes. Člověk v tísni se zavázal, že se ujme doučování dětí v sociálně vyloučené lokalitě – dnes již bývalého – Masokombinátu. Dobrovolnické centrum Kladno si získalo přízeň tím, že školu samo oslovilo v momentě, kdy škola pomoc potřebovala. Ze strany Dobrovolnického centra Kladno byla dle pracovníků 4.ZŠ vidět velká snaha škole vyhovět. Nabízená pomoc (provoz zájmových kroužků) byla z pohledu pracovníků školy nezištná, na míru připravená (reagovala bezprostředně na konkrétní problémy a požadavky školy) a hlavně také bezplatná. Práce s Vějířem Kladno není v poslední době tak intenzivní, zatímco organizace STŘEP v roce 2015 zanikla a škola si musela najít alternativu této služby.

Pracovníci školy hovoří o tom, že prakticky nikdy neměli z projektů se soukromými neziskovými organizacemi pocit, že by byly neúspěšné. Vždy se dle jejich slov jednalo o příklad dobré spolupráce. Může za to prý především velká ochota a flexibilita v možnostech pomoci, kterou soukromé NNO vynikají. 4.ZŠ každopádně chápe soukromý neziskový sektor jako důležitého a silného partnera v otázce poskytování primárně preventivních programů.

9.7 2.ZŠ Kladno

Primární prevenci na školách chápou pracovníci 2.ZŠ Kladno jako předcházení rizikovému chování žáků, kterým je například šikana, ohrožení v dopravě, rasismus nebo kyberšikana, což jsou témata, se kterými v poslední době 2.ZŠ Kladno hodně pracuje. Pracovníci školy se snaží preventivně působit již ve vyučovacích hodinách, nicméně největší sílu vidí v hodinách třídnických. Během těch pozorují a zjišťují, jestli se ve třídě neobjevuje nějaké téma, které by z hlediska naplnění cílů primární prevence mělo být řešeno. Pokud se konkrétní problém vyskytuje opakovaně anebo pracovníci školy nejsou schopni svépomocí problém vyřešit, škola pozve odborníky na dané téma.

Nejvíce si pracovníci 2.ZŠ cení spolupráce s externím lektorem a pedagogicko-psychologickou poradnou STEP. V obou případech se jedná se o soukromé ziskové subjekty. Spolupráce probíhá pravidelně a jsou vzdělávání jak žáci (skrže interaktivní programy), tak samotní pedagogičtí pracovníci (učí se, jak pracovat s konkrétním problémem). Nejvíce pozitivně jsou pak hodnoceny zkušenosti externích spolupracovníků a možnost přizpůsobit program na míru danému problému a skupině. V tom poradna STEP i externí lektor dle slov pracovníků 2.ZŠ Kladno skvěle plní svou funkci.

Se státním sektorem probíhá pravidelná spolupráce s Městskou policií Kladno a Hasičským záchranným sborem. Dále se pak poslední dobou rozjela spolupráce se zařízením sociální intervence Kladno a to konkrétně s Adiktologickou dorostovou ambulancí. Co se spolupráce se soukromými neziskovými sektory týče, pracovníci 2.ZŠ Kladno vidí problém ve finanční náročnosti programů. Buďto jsou programy placené do té míry, že si to škola nemůže dovolit anebo program organizací nedosahuje potřebných kvalit. Pracovníci přiznávají, že často využívají různých jednorázových projektů, skrže které mohou na primárně preventivní aktivity získat peníze. Dle slov pracovníků 2.ZŠ Kladno by stálo za to investovat čas a finanční prostředky do projektů dlouhodobějšího charakteru, který by umožnil systematicky podporovat primárně preventivní programy na škole.

9.8 Adiktologická dorostová ambulance

Pracovníci Adiktologické dorostové ambulance se shodují, že primární prevence jako taková je nesmírně důležitá, ale dle jejich názoru v České republice špatně pojatá. Domnívají se, že chybí systematičnost celého preventivního působení, které je v důsledku toho roztržité a chaotické. Podle jejich názoru by školní vzdělávací systém mohl být nositelem onoho systematického úsilí, skrze které by bylo dítě kvalitně připravováno na život.

Podle pracovníků ADY by mělo pojetí primární prevence vypadat tak, že bude jednoznačně určeno, v jakém věku či školním ročníku má dítě být seznámeno s tím daným tématem a pak by do konkrétních tříd byly zvány expertní organizace, které by předávaly zkušenosti a dovednosti. Právě podle tohoto modelu se snaží Adiktologická dorostová ambulance působit.

Organizace spolupracuje jak se subjekty státního, tak rovněž soukromého neziskového sektoru. Co se Kladna týče, jedná se pak zcela konkrétně o OSPOD, školy, Člověka v tísni – kladenskou pobočku, Rosu. Svojí specifickou roli ADA často nalézají v garantování projektů anebo v jejich odborném vedení. Pracovníci organizace se dle svých slov nemohou do projektů hmatatelněji zapojovat, jelikož jim to nedovoluje právní forma organizace ani hierarchické vedení Zařízení sociální intervence Kladno, které spadá pod Středočeský kraj, a jejíž je ADA součástí. Pracovníci poukazují na fakt, že nesmějí generovat žádný zisk a také, že než se myšlenka na účast v projektu dostane k vyšším patřům středočeského vedení, je často pozdě.

Kromě společných projektů však probíhá spolupráce na bázi vzájemného doporučování mezi ADOU a další spřízněnou organizací. Pracovníci se tím snaží poskytnout klientovi co nejlepší doporučení na expertní organizaci, která klientovi nejvíce pomůže. Zároveň také ADA pořádá setkání ve smyslu „kulatých stolů“, kam pozve veškeré sociální služby Kladna a společně se probírá konkrétní téma či problematika. Takováto setkání organizuje ADA dvakrát či třikrát do roka. Nakonec pracovníci organizace uvádí, že ve spolupráci s OSPODem, školami a problémovými žáky dochází v závažnějších případech k případovým komisím, kde se sejdou zástupci OSPODu, školy, rodiny a samotný klient – problémové dítě. Společnými silami se pak snaží najít optimální cestu řešení.

9.9 Člověk v tísní – kladenská pobočka

Člověk v tísní je organizace, která na Kladně cílí na všechny věkové kategorie nezletilých. Spolupracuje s OSPODem, se školami (základními i středními) a kromě toho také s dalšími NNO. Právě ve spolupráci s OSPODem je nejvíce činný program SAS – sociálně aktivizační služba². Dle pracovníků Člověka v tísní tam (myšleno v programu SAS) dochází k intenzivní spolupráci na řešení případů, kdy je (se souhlasem klienta) nezřídka uzavírána třístranná dohoda o spolupráci (mezi OSPODem, Člověkem v tísní a klientem). Druhou stranou mince na této jinak pozitivní mezisektorové spolupráci je dle pracovníků Člověka v tísní fakt, že v minulosti byla organizace ze strany úřadu tlačena do pozice „prodloužené ruky“ OSPODu.

Jak ale sami pracovníci přiznávají, tak se celá situace obrací k lepšímu. Pracovníci OSPODu mají (i díky intenzivní osvětě a častému sebe prezentování neziskové organizace) o Člověku v tísní lepší mínění. Dle pracovníků Člověka v tísní se to pak projevuje větší důvěrou a šancí, že na určitém projektu dojde mezi městem a organizací ke shodě a vytvoření spolupráce. Pracovníci Člověka v tísní hodnotí kladně projekt MMK SAS NZDM, v rámci kterého město napomohlo k „rozhybání“ nízkoprahového zařízení, jehož služby bylo možné začít poskytovat i terénně. Obecně hodnotí pracovníci organizace aktuální podobu spolupráce s Magistrátem velmi pozitivně a těší se na další schůzky a vyjednávání v oblasti společných cílů.

Člověk v tísní pracuje také se školami. Dlouhodobě s programem kariérní poradenství navštěvuje základní i střední školy, kde působí skrze workshopy a besedy na téma osobního a profesního rozvoje. Bonusem provozování programu kariérní poradenství je dle pracovníků pro organizaci jednoznačně také možnost, že mohou zmapovat potenciální klienty vhodné pro ostatní služby v rámci nabídky kladenské pobočky Člověka v tísní a potenciální klienty přímo oslovit. Zajímavostí je také spolupráce s kladenskou soukromou základní školou Donum Felix. Již dvakrát uspořádala škola mikulášské odpoledne v NZDM Klub Křižovatka. Ze strany Člověka v tísní je snaha spolupráci rozšířit (a to tak, aby Donum Felix jen nebyla v pozici organizátora aktivit, nýbrž aby se role prohodily) a v současné době o tom probíhají vyjednávání.

² Například služba Nízkoprahový klub pro děti a mládež Klub Křižovatka nemá – i přes svoje ryze primárně preventivní působení – příležitost s OSPODem spolupracovat. Jednou jen – po domluvě s klientem – kontaktovali pracovníci organizace OSPOD s podnětem na podezření na týrání dítěte (klienta), ale nelze hovořit o nějaké hlubší spolupráci.

Z hlediska spolupráce neziskového a státního sektoru je bezpochyby pokus o vzdělávací besedu pro klienty NZDM Klub Křižovatka, kde přednášejícím byli členové Městské policie Kladno. Pracovníci organizace nehodnotí projekt příliš pozitivně, jelikož dle jejich názoru nebyl naplněn hlavní cíl besedy – a sice posílení důvěry ke strážníkům a získání konkrétních informací o jejich práci. Akci údajně provázelo ponižování klientů NZDM a nevyhovující (to jest málo interaktivní a příliš pedantský) přístup ze strany strážníků. Klienti – dle slov pracovníků organizace – paradoxně nehodnotili akci nijak výjimečně, jelikož jsou prý na podobný přístup zvyklí.

Pracovníci Člověka v tísni si hodlají vzít z nepříliš povedené akce ponaučení a do budoucna hledat pravděpodobně jiné partnery a především jasně definovat svojí zakázku na program a domluvit se s přednášejícím na formě, prostředcích a cílech besedy či workshopů. Rozhodně však není organizace Člověk v tísni skeptická ohledně navazování další spolupráce ať už se státními nebo soukromými, neziskovými subjekty a dá se říct, že i tato relativně negativní zkušenost posunula organizaci směrem kupředu.

9.10 Vějíř Kladno

Soukromá nezisková organizace Vějíř Kladno úzce spolupracuje s mnoha státními subjekty. Nejvíce se – vzhledem ke svému zaměření – orientuje na spolupráci se školami. Když organizace vstoupila na trh sociálních služeb, nejprve kontaktovala všechny mateřské a základní školy a představila svůj program. Nejednalo se o jednorázovou akci, neboť od chvíle prvního setkání je organizace Vějíř Kladno pro školy a školky kdykoliv dostupná a to telefonicky a v případě akutní potřeby i osobním kontaktem. Od práce se školami se dle pracovníků organizace odvíjí všechno další.

Například s OSPODem je spolupráce oboustranná. Organizace má jistotu, že pokud nastane situace, že její pracovníci pojmou podezření na závažnější sociálně patologické jevy, předají informaci OSPODu, který pověří svoje pracovníce a okamžitě začne konat. Na stejné úrovni pak mezi Vějířem a OSPODem probíhá vyměňování informací o klientech. Ze strany od organizace pak putují k OSPODu pravidelné reporty o klientech (tedy dětech zahrnutých ve vzdělávacích aktivitách organizace Vějíř Kladno). Pracovníci organizace Vějíř Kladno hodnotí spolupráci s OSPODem jako užitečnou a bezproblémovou.

V nedávné minulosti byl Vějíř také osloven zástupci města s návrhem ke spolupráci. Přesto, že vyjednávání dosud probíhají, organizace by ráda navázala spolupráci s asistenty prevence kriminality, kteří spadají pod Městskou policii Kladno. Pracovníci organizace mají představu, že by asistenti prevence kriminality navštěvovali kladenské ubytovny a motivovali

rodiny pro zapojení se do vzdělávacích aktivit – to například těch, které provozuje Vějíř. Sama organizace ovšem chápe jistá rizika, kteří k možné spolupráci náleží. Bojí se, že klienti a jejich rodiče (případně rodiny) na sebe budou vnímat silný tlak, kdy „někdo od policie přijde k nim domů a bude je nutit posílat děti do školy anebo jiného vzdělávacího programu“. Proto organizace řeší možnou podobu projektu také s kladenským koordinátorem pro národnostní menšiny a problematiku ubytoven, se kterým chce vymyslet co nejlepší podobu spolupráce s asistenty prevence kriminality.

Z dalších státních subjektů zmiňují pracovníci organizace Úřad práce. Jelikož většina rodičů klientů pobírá dávky hmotné nouze, je – dle pracovníků organizace – příhodné rovnou cílit na prevenci u jejich dětí. Mají uzavřenou dohodu s Úřadem práce, že pracovníci ÚP doporučují svým klientům pobírající dávky, aby využívali služeb Vějíře, a demonstrují jejich služby. Přesto, že propojení klientů z ÚP a Vějíře velmi snadno nabízí, neboť Vějíř Kladno sídlí o jednu ulici od Úřadu práce, nemají pracovníci organizace data o efektivitě spolupráce. Zkrátka doufají, že doporučování ze strany Úřadu práce probíhá.

Ze soukromých neziskových subjektů zmínili pracovníci vějíře prakticky jenom Člověka v tísní (kladenskou pobočku). Důvodem je podobná cílová skupina, podobné cíle a klienti samotní. Spolupráce s Člověkem v tísní pak probíhá především v rámci sdílení užitečných informací o klientech a jejich rodinách. Spolupráce s ostatními soukromými neziskovými subjekty nemá dle pracovníků Vějíře příliš smysl, jelikož by se hůře hledaly styčné body možné spolupráce, neboť s danou konkrétní cílovou skupinou pracují na Kladně právě jen Vějíř a Člověk v tísní.

9.11 Středisko ROSA

Přesto, že pracovníci Rosy upozorňují, že preventivní aktivity jsou jejich vedlejší aktivitou, zmiňují se o prostředcích, které v rámci primární prevence využívají. Jedná se především o poradenské a vzdělávací aktivity. Zaměřují se na děti ze sociálně vyloučených rodin, jejich příbuzné a potom také na ty rodiny, kde hrozí určitá sociální rizika, ale nejsou místně, či psychosociálně spjaty s vyloučenými lokalitami. Rodinám, které Středisko Rosa samy osloví (anebo i těm, které Rosa sama aktivně vyhledá) je poskytnuta pomoc například v podobě skupinových aktivit nebo společné plánování péče s OSPODem či školami.

Pracovníci říkají, že spolupráce se státním sektorem je velmi intenzivní. Kromě škol spolupracuje Rosa primárně s úředníky Magistrátu. Ve školách Rosa prezentuje svoje vlastní služby a nabízí pedagogickým pracovníkům možnost pracovat s dítětem anebo spolupráce

probíhá na bázi pořádání odborně vzdělávacích aktivit pro pedagogy, kteří například neumí pracovat s konkrétním typem problému u dítěte.

S pracovníky Magistrátu – především pak OSPODu – hodnotí Rosa spolupráci s městem Kladnem dokonce jako partnerský vztah. Dle pracovníků Rosy je to dáno dvěma hlavními faktory. Jednak je to atraktivní nabídka služeb, kterou v Kladně nabízí málokterá nezisková organizace, zadruhé je to dlouhými lety prověřená spolupráce, která je ověřená a dlouhodobě přináší pozitivní výsledky. Právě na druhý bod kladou pracovníci Rosy velkou váhu, kromě toho, že upozorňují na velkou finanční podporu, kterou město Kladno organizaci poskytuje. Konkrétní spolupráci s Magistrátem pak charakterizuje začlenění do preventivních projektů Města nebo společně pořádané kazuistické konference a spolupráci nad konkrétními klienty.

9.12 Dobrovolnické centrum Kladno, z.s.

Pracovníci Dobrovolnického centra Kladno jsou spokojení se spoluprací se státním sektorem. Dlouhodobě spolupracují se dvěma kladenskými základními školami a to 4.ZŠ Kladno a ZŠ Maltézských rytířů. Spolupráci se 4.ZŠ hodnotí pracovníci DCK jako bezchybnou, neboť má organizace s vedením školy přesně vyjasněno, co mohou poskytnout a jak mohou s klienty pracovat. U druhé zmíněné školy je – po hektickém období výměny dosavadního vedení školy – našlápnuto opět k dobré spolupráci.

Kromě škol, kde organizace napřímo provozuje své programy, spolupracuje DCK také s Odborem sociálním, jehož práce si velmi váží. Příkladem může být například situace z poslední doby, kdy pracovníci Odboru sociálního doporučili aktivity Dobrovolnického centra svému vlastnímu klientovi, který pak neziskovou organizaci kontaktoval a v rámci programu Pět P potom čerpal nabízenou pomoc. Spolupráce funguje ale i opačně, kdy Dobrovolnické centrum Kladno doporučilo jednomu ze svých klientů obrátit se právě na Odbor sociální a to v případě, kdy samo neumělo problém vyřešit.

Spolupráci s ostatními neziskovými organizacemi, které se věnují primární prevenci u nezletilých, nepovažují pracovníci Dobrovolnického centra Kladno za nijak klíčovou, neboť se jedná o spolupráci spíše okrajovou a především v rámci jiných programů a aktivit než těch, které se věnují primární prevenci u nezletilých.

Důležitým aspektem navazování spolupráce napříč sektory je podle zkušeností pracovníků DCK informovat případné partnery o programech organizace a ukázat, že v jejich okolí je někdo, kdo může s daným problémem pomoci. Z tohoto důvodu Dobrovolnické centrum Kladno se pravidelně schází se svými partnery z řad školy a dalších institucí

pracujících s dětmi (např. azylové domy nebo dětské domovy, atd.) a informují je o novinkách. Nové partnery získává DCK oslovením daného subjektu (v poslední době například Městské policie) a předáním svých informativních propagačních materiálů, které daná instituce může předat zase svým klientům.

9.13 Informační centrum pro mládež Kladno

Pracovníci ICM Kladno jsou relativně dost skeptičtí ohledně spolupráce s městem Kladnem. Největší překážkou je pro ně administrativní zátěž při vyřizování různých povolení. Sami to ale vnímají jako nešťastnou situaci, protože tuší, že s městem by mohla být navázána pěkná spolupráce. Mnoho aktivit ICM Kladno by bylo ideální organizovat na veřejnosti, ale kvůli „piknikové“ vyhlášce č. 53/16³, které si vedení města prosadilo a která dlouhou dobu výrazně omezovala možnosti trávení volného času ve veřejných prostorách města, to nebylo možné.

Dalším problémem vidí komunikaci s Městem, kdy úřady odpovídají na žádosti ICM Kladno s dlouhou prolukou anebo vůbec. Ve spolupráci si nejvíce rozumí s dalšími neziskovými organizacemi, které na Kladně působí a kde – dle slov pracovníků ICM – probíhá domluva na základě efektivní, snadno dostupné komunikace.

Na dotaz zda spolupracují se školami, pracovníci odpovídají, že se snaží, ovšem, že ne vždy je se školami dobrá domluva. ICM Kladno je v kontaktu se všemi kladenskými školami, ale mnoho škol z kapacitních důvodů nabídky ke spolupráci odmítá. Přesto existují školy, kde je spolupráce zaběhnutá dobře a jedná se například o projekty, kdy ICM Kladno zajistí v týdnu určitou časovou dotaci, kdy na škole působí dobrovolníci z cizích zemí, se kterými žáci či studenti mohou procvičovat angličtinu nebo se jinak vzdělávat nad rámec oficiálního školního vzdělání.

9.14 Centrum pro rodinu Vega

Jednalo se o velmi dobře rozeběhnutý projekt, který byl napříč odborníky působící v primární prevenci, velmi vyzdvihovaný a oblíbený. Podoba projektu byla taková, že se jednalo o pilotní verzi konceptu Nadace Sirius, kdy bude nejprve ověřena potřebnost a funkčnost projektu a poté se provede zpětná vazba a vyhodnotí, zda má smysl pokračovat. Projekt byl úspěšně vyhodnocen a shledán životaschopným a vedení Centra pro rodinu Vega dohodlo s vedením města, že si projekt převezme. S pracovníky Odboru sociálního při

³ OBECNĚ ZÁVAZNÁ VYHLÁŠKA STATUTÁRNÍHO MĚSTA Kladna č. 53/16 O ZABEZPEČENÍ MÍSTNÍCH ZÁLEŽITOSTÍ VEŘEJNÉHO POŘÁDKU A ZLEPŠENÍ VZHLEDU MĚSTA – dostupná: https://www.mestokladno.cz/assets/File.ashx?id_org=6506&id_dokumenty=1457045

kladenském magistrátu byla dle slov pracovníků nastavena výborná spolupráce. Došlo k pokroku v oblasti síťování služeb zaměřených na nezletilé klienty (například byly ze strany Centra pro rodinu Vega iniciovány také tzv. kulaté stoly). Dále docházelo ke schůzkám zástupců OSPODU (případně celého Odboru sociálního) se zástupci Centra pro rodinu Vega a výměnám strategických informací ovlivňujících témat primární prevence na Kladně. Nemalou pomocí bylo dle pracovníků také poskytnutí prostor pro pořádání seminářů Centra pro rodinu Vega.

Na magistrátu se ale v důsledku voleb změnilo vedení. Nové vedení nemělo zájem, resp. nenašli způsob, jak projekt převzít byť jen jeho část, nebo nějakou upravenou verzi. Bohužel ani přes snahu Nadace Sirius o finanční podporu celého projektu. Ze strany Siria probíhaly jednání na ministerstvu, jak MŠMT, tak MPSV, a dále pak se Středočeským krajem. S Krajem došlo k dohodě, že Centrum pro rodinu Vega bude spadat pod Zařízení sociální intervence v Kladně (zřizovatelem je Středočeský kraj). Centrum pro rodinu Vega proto učinilo potřebné kroky k transformaci a přimknutí k Zařízení sociální intervence Kladno – vypovědělo nájemní smlouvu v prostorách, kde do té doby bylo, vše přestěhovalo, budoucí pracovníci podepsali pracovní smlouvy, vytiskly se letáky a zařídily jiné existenčně důležité věci.

Centrum pro rodinu Vega mělo v nové podobě fungovat od 1.9.2016. Nicméně dne 31.8.2016 se vedení Zařízení sociální intervence telefonicky spojilo s Centrem pro rodinu Vega a vše stornovalo. Vedení, ani pracovníkům Centra pro rodinu Vega nebyl dodnes vysvětlen důvod, proč Zařízení sociální intervence takto zareagovalo.

Pracovníci Centra pro rodinu Vega pak svůj následný stav popisují jako „virtuální fungování“, kdy zhruba jeden další rok organizace poskytovala telefonické a emailové poradenství a v terénu pak konzultace ve školách v rámci projektu *Primární prevence ohrožení dětí v 1. třídách ZŠ*. V momentě, kdy byl projekt ukončen, pracovníci mohli případným klientům jen doporučovat další služby a přesměrovávat je na jiné organizace, jelikož sami neměli kapacitu pomoci. Projekt Centrum pro rodinu Vega byl v této podobě definitivně ukončen v říjnu roku 2018 a čeká se, zda se podaří nalézt takového partnera, který by byl schopen kladenské Centrum pro rodinu Vega zpátky probudit k životu.

10 Analýza získaných dat

10.1 Vztahy mezi sektory na Kladně

Státní sektor byl v proběhlém výzkumu charakterizován třemi typy subjektů – OSPODem, školami a městskou policií. Byť se jedná o instituce, která každá má jiný cíl, lze nalézt určité společné aspekty, které vytváří výchozí podmínky pro spolupráci se soukromým neziskovým sektorem. Aby mohla být zodpovězena základní výzkumná otázka, je potřeba porozumět kontextuálním souvislostem odpovídajícím prostředí města Kladna. Asi nejdůležitějším zjištěním je fakt, že vesměs **všechny zkoumané subjekty** (tedy včetně vybraných soukromých NNO) **rozumí školu jako místo, kde zcela zásadním způsobem a v největším rozsahu probíhají aktivity primární prevence**. Lze říct, že od situace ve škole a jejím postoji ke spolupráci se odvíjí veškerá další konání – či nekonání.

Státní sektor ovšem s sebou nese další specifika. Pokud se zaměříme na to, co považují představitelé státního sektoru za důležité v oblasti spolupráce v primárně preventivních aktivitách u nezletilých, dojdeme k závěru, že se stále dokola opakuje několik schopností. **Kvalitami, které státní sektor u neziskových organizací nejvíce oceňuje jsou:**

- 1) **Odbornost**
- 2) **Flexibilita**
- 3) **Nízká finanční náročnost (potažmo bezplatnost)**
- 4) **Tradice vztahů**

Odborností míníme dobrou znalost tematiky daného projektu ze strany spolupracujícího partnera (například NNO), která bývá nejdůležitějším faktorem pro opakující se spolupráci. *Flexibilita partnera* odpovídá schopnosti spolupracujícího subjektu operativně reagovat na překážky a praktická omezení, která neumožňují subjektům státního sektoru řešit daný problém vlastními silami. Ona přizpůsobivost spočívá nejčastěji ve schopnosti poskytnout na míru dělané řešení problému, které je v danou chvíli nejefektivnější. *Bezplatnost* je dána nízkými rozpočty zástupců státního sektoru pro primárně preventivní aktivity. Není proto nelogické, že subjekty státního sektoru primárně hledají možnou spolupráci tam, kde se očekává nízká finanční náročnost anebo úplné osvobození od řešení finančních záležitostí. *Tradice vztahů* je dána předchozím (často opakovaným) zážitkem, v rámci kterého již oba subjekty měly možnost se spolupodílet na určitém projektu. Tradice funguje jak ve smyslu pozitivním (dobrá praxe je impulsem pro znovunavázání spolupráce s protějškem), tak i ve smyslu negativním, kdy po daném zážitku spolu již obě strany nechtějí nadále interagovat.

Od klíčových pozitivních atributů z hlediska spolupráce se můžeme přesunout k největším *problémům státního sektoru*. Lze tvrdit, že se jedná o tři základní témata, která sužují státní sektor. **Největšími problémy státního sektoru je:**

- 1) nepružnost státních institucí**
- 2) zkomatělost současného systému**
- 3) spolupráce orientovaná především na hledání partnerů pocházejících ze státního sektoru.**

Nepružnost státních institucí je zpravidla charakterizována hierarchií pracovních pozic, která brání rychlému a efektivnímu zásahu v pravý čas – když je to potřeba. Tomu i trochu nahrává současný nastavený systém, který z tradičního hlediska (to platí například pro školy) omezuje subjekty státního sektoru. To se v praxi pak projevuje například tím, že pracovníci OSPODu anebo pedagogičtí pracovníci jednotlivých škol nemají k dispozici nástroje, díky kterým by mohli fungovat rychleji a efektivněji. Posledním – a z hlediska zodpovězení výzkumné otázky – nejdůležitější slabinou státního sektoru je tradiční a dlouhodobá orientace na navazování spolupráce opět jen v rámci státního sektoru. V praxi to vypadá tak, že například škola raději vyhledá pomoc jiné instituce spadající pod státní sektor, namísto aby se snažila hledat pomoc v řadách soukromých neziskových orientací.

Zajímavým námětem k dalšímu výzkumu a otázkou k zamyšlení může být role komerčního sektoru v rámci spolupráce státního sektoru – komerční sektor. Byť orientovaný na zisk, můžou být aktéři komerčního sektoru – jak je možno vidět na příkladech škol – kvalitním a klíčovým partnerem v oblasti spolupráce. Výpovědi subjektů pak hovoří tak, že nejdůležitějším faktorem pro zakázku státního sektoru je kvalita a odbornost daného partnera, což převyší vydané finanční prostředky. Jak je možno vidět u dvou z celkem čtyř tázaných škol, je spolupráce s komerčním sektorem něco, co lze rozhodně brát v potaz a hlouběji se tímto tématem zabývat.

Subjekty soukromého neziskového sektoru mají často předem nevyjasněnou roli, ve které se musí dobře zorientovat. Na jednu stranu musí být pro své protějšky státního sektoru flexibilními partnery, kteří dokážou pohotově a přesto kvalitně reagovat, zároveň si však musí hlídat svoje suverénní postavení. Opět i zde – u soukromých NNO – vidíme trend, že **svými primárně preventivními aktivitami cílí především na školy**.

Spolupráce soukromých neziskových organizací s ostatními působícími soukromými NNO nenese v oblasti primární prevence u nezletilých na Kladně žádnou zásadní roli. Přesto,

že mezi sebou soukromé neziskové organizace interagují, nedochází zpravidla k žádným systematictějším projektům či snažením.

Kromě orientace na nezletilé v rámci vzdělávacího systému je ještě jedna oblast, kterou vybrané subjekty soukromého neziskového sektoru považují za velmi důležitou a je jím jakési dobré jméno té konkrétní organizace. Právě jakási **pozitivní sebeprezentace a udržování dobrých vztahů s potenciálními partnery** je aspekt, který si mnoho soukromých neziskových organizací uvědomuje a snaží se v této oblasti hodně pracovat. Toto vytváření „dobré značky“ je pak obvykle uskutečňováno neustálým aktuálním informováním o změnách a nových projektech organizace, roznosem propagačních materiálů na relevantní místa a obecná osvěta v tom, čím se daná soukromá nezisková organizace zabývá. To vše je cíleno na potenciálního partnera – v případě tohoto výzkumu na školy a v některých případech také OSPOD.

10.2 Jak sektory spolupracují na Kladně

Spolupráce mezi soukromým neziskovým a státním sektorem v oblasti primární prevence na Kladně skutečně probíhá. Přesto, že ne každý zkoumaný subjekt spolupráci vyhledává, anebo pravidelně interaguje se svými partnery, o většině z nich to lze tvrdit a zkoumat tak konkrétní formy spolupráce.

Interakce mezi státním a soukromým neziskovým sektorem má na Kladně pět zásadních podob; Nejvíce zmiňovanou situací, která se v rámci mezisektorové spolupráce vyskytuje, je **setkávání se mezi spolupracujícími subjekty**. Utužování vzájemných vztahů zdůrazňují obě strany, i když soukromé NNO si uvědomují přesah pozitivního dopadu dobře provedené sebeprezentace. Přesto ale lze hovořit o základním pilíři, na kterém stojí spolupráce státního a soukromého neziskového sektoru na Kladně. V rámci setkávání pak obvykle dochází k přímým formám spolupráce. Nejčastěji se jedná o sdílení informací a to dvojího typu. Prvním typem je **sdílení informací o klientech** a společná diskuze nad pokroky konkrétního jedince. Do tohoto typu informací můžeme zařadit i sdílení zážitků z proběhlých či probíhajících programů či primárně preventivních aktivit. Spolupracující strany si vyměňují příklady dobré praxe a na základě svých zkušeností diskutují o možném vývoji a posunu. Druhým typem je **sdílení z dlouhodobého hlediska spíše strategičtějších informací**. Jedná se především o výměnu informací ohledně chystaných právních předpisů a sdílení internějších informací jako je třeba směřování té konkrétní organizace. Neméně důležitým nástrojem pro spolupráci je dobrá znalost trhu služeb, které jsou v dané lokalitě dostupné. Toho jsou si soukromé neziskové organizace velmi dobře vědomé a je to také jedním

z důvodů, proč tak moc dbají na pozitivní sebereprezentaci. Zatímco u státních institucí je jejich poslání dáno tradicí a obecným povědomím, soukromé neziskové organizace musí odbornou i laickou veřejnost neustále upozorňovat na to, co dělají a čím jsou pro veřejnost důležité. Pokud se dané soukromé neziskové organizaci toto podaří, veřejnost o ní ví a s větší pravděpodobností se na ní obrátí s žádostí o pomoc či nabídkou spolupráce. Z toho plyne další cesta, jakou probíhá mezisektorová spolupráce. Jedná se o jakési **doporučování a přeposílání klientů z jedné služby (potažmo instituce či organizace) do druhé** – a to takové, kde se očekává efektivnější pomoc. Zcela explicitně to vyjadřuje postoj pracovníků OSPODu, kteří říkají, že oni samotní klientovi nepomáhají, jen najdou v klientově kontextu odpovídající služby a ty pak koordinují.

Své místo si v rámci mezisektorové spolupráci také získává **společná účast (a společné plánování) případových konferencí či případových komisí**. Vždy se jedná o situaci, kdy se danému klientovi, se kterým se pracuje, umožní setkání s více stranami, v jejichž péči se klient nachází. Cílem takových setkání je vytvořit ucelenější plán práce s klientem. Byť se otázka případových konferencí obvykle netýká primární prevence, není určitě od věci poukázat na to, že i tímto způsobem jsou státní instituce se soukromými neziskovými organizacemi schopny spolupracovat.

Pokud se zaměříme i na ty případy subjektů, které neinteragují a spolupráci nevyhledávají, můžeme zde obvykle vidět *tři opakující se důvody*. Nejčastěji vyskytovaným faktorem, který limituje ten daný subjekt ohledně spolupráce, je **nedostatek zdrojů** pro navazování a udržování spolupráce. Zejména zástupci státního sektoru často nenalézají energii (a nyní hovoříme nejen o lidských zdrojích, ale i finančních), aby hledali nové partnery ke spolupráci. Jak je možno vidět z praxe, je taková situace zpravidla dána personální přetížeností těch pracovníků a jejich rolí, od kterých se očekává, že se budou snažit spolupráci navazovat. Další dva typy důvodů, proč daný subjekt neinteraguje, jsou čistě subjektivní. Jedná se o **komunikační problémy**, které konkrétní subjekt v minulosti zaznamenal a rovněž něco, co můžeme nazvat **sympatiemi či antipatiemi těch pracovníků, kteří spolu v rámci vytváření společných projektů nejvíce komunikují** (obvykle se jedná o vedoucí pracovníky daných subjektů). Především oba poslední problémy mohou být pro soukromou neziskovou organizaci anebo její státní protějšek velmi frustrující a na dlouhou dobu znemožnit snahy o navázání spolupráce.

Pro úplnost výčtu možných situací se ještě zmíním o problémech, které často doprovází (a leckdy znemožňují) efektivní mezisektorovou spolupráci. Kromě již zmíněné vzájemné

nevraživosti vedoucích pracovníků potenciálních partnerů a nedostatečně zvládnuté komunikaci můžeme v oblasti mezisektorové spolupráce vidět ještě jeden zásadní, ovšem dlouhodobý problém. Jedná se o **tradiční orientaci subjektů státního sektoru na vyhledávání spolupráce omezené opět a pouze na státní sektor**, nikoliv na trh soukromých neziskových organizací. Přesto, že soukromé neziskové organizace přichází s novými efektivními projekty, státní instituce nevyužívají těchto možností a raději se obrátí na dobře známou pomoc. Důvodem může být ona tradice vztahů, kdy jsou subjekty z dlouhodobého hlediska na spolupráci zvyklí, ale rovněž také dobrá úroveň odbornosti spolupracujících institucí a především bezplatnost. Bezplatnost je zpravidla dána principem fungování státních organizací, kdy není možné generovat jakýkoliv zisk.

10.3 Konfrontace s teoretickými přístupy

V rámci zmíněných teorií v teoretické části se potvrzuje, že **teorie heterogenity poptávky** je základním hnacím motorem pro neziskové organizace působící na Kladně. Stát (v tomto případě subjekty státního sektoru pověřené řešením oblasti primární prevence) zkrátka není schopen zajistit odpovídající primárně preventivní aktivity a proto navazuje spolupráci se soukromým neziskovým sektorem. Je důležité uvědomit si, že **model tržního výklenku**, který soukromé neziskové organizace zaplňují, není samospásný a že NNO se i nadále – po vstupu na trh, kde se daná služba nevyskytuje – musí snažit oslovovat možné partnery a dbát na svoje dobré jméno (důraz na sebereprezentaci). Ekonomické teorie potvrzuje i nastalá situace, kdy subjekty komerčního sektoru přichází na trh a přesto, že je jejich služba finančně hrazená, jsou schopny v rámci trhu nabízených služeb figurovat.

Co se modelů spolupráce týče, nejlépe se na kladenskou situaci dá uplatnit **Youngovo pojetí**. Můžeme vidět suplující i doplňkový model. Suplující model je kupříkladu projekt nízkoprahového zařízení provozovaného Člověkem v tísní. Stát žádnou takovou službu neposkytnul, tudíž se organizace ujala iniciativy a dala zařízení vzniknout. Organizace v tomto případě supluje roli státu. Doplňkový model můžeme vidět u většiny ostatních spoluprací. Dobrým příkladem můžou být například někdejší projekty Centra pro rodinu Vega, kdy organizace nabídla školám spolupráci v rámci takových projektů, na které by školy samotné neměly kapacitu, a tudíž se spojily s neziskovou organizací. Ze Skvovajsova přístupu je nejčastěji vyskytovaným přístupem přístup ignorující. Není to však způsobeno nevraživostí nebo nezájmem, nýbrž praktickými důvody. Subjekty takto se chovající nemají zkrátka kapacity (personální, časové), aby hledaly a podporovaly spolupráci a nestátní neziskový sektor.

Stejně jako u pohledu Younga tak i Skvovajsy, se hovoří o nepřátelském, potlačujícím postupu ze strany státu směrem k organizacím soukromého neziskového sektoru. O takové situaci se ovšem v Kladně nedá hovořit. Problémy nejsou tak závažné a většinou se jedná pouze o komunikační problémy anebo subjektivní antipatie těch obou stran. Je to i dáno oblastí primární prevence, kde nemůže dojít k vyložení konfliktu sporům. V žádném ze zkoumaných vztahů nemůžeme vidět snahu státu potlačit a znemožnit konkrétní aktivity NNO, stejně jako nedochází k mobilizaci neziskového sektoru z důvodu dlouhodobého zanedbávání a přehlížení problémů ze strany státu.

Pokud se zaměříme na *problémy*, které teoreticky definují Škarabelová a kol., a Frič a kol., vidíme, že **jak pojetí Fričovo, tak Škarabelové popisuje reálnou situaci v mezisektorové spolupráci.** U Fričova pojetí jsou u vzájemných interakcí splněny de facto všechny body a rovněž u pojetí Škarabelové se kromě finančních problémů (nevyřešený akreditační systém a nejistota v čerpání fondů EU a využití těchto prostředků) lze setkat se všemi popisovanými problémy.

Vzhledem k faktu, že na Kladně neexistuje žádná zastřešující organizace⁴ pro soukromé neziskové organizace působící v rámci primární prevence, nelze očekávat výraznou změnu zavedením Státní politiky vůči nestátním neziskovým organizacím na léta 2015 – 2020. Nikdo ze zkoumaných subjektů ani o důsledcích tohoto vládního dokumentu nehovořil. Lze tedy očekávat, že přijaté rozhodnutí na Kladensku konkrétně v oblasti primární prevence u nezletilých nijak neovlivní.

Potvrzuje se mínění Matouška i Kubátové, že **školy jsou nejdůležitějším prostorem pro primárně preventivní aktivity.** Se školami spolupracují (nebo se snaží spolupracovat) všechny zkoumané subjekty neziskového sektoru a rovněž většina dotazovaných z řad zástupců státního sektoru. To dává školství a vzdělávacímu systému obecně velký potenciál a možnost primárně preventivně působit. V praxi je vidět, že se ve školství pracuje s pojmem selektivní i indikované prevence, kdy se školy zaměřují již na konkrétní cílové skupiny (např. žáci pocházející ze sociálně vyloučených lokalit).

10.4 Stručná prognóza

Vzhledem k současnému nastavení systému a relativně ustálené situaci na Kladně **nelze očekávat, že by se v krátkodobém horizontu zásadním způsobem změnila mezisektorová spolupráce u primární prevence nezletilých.**

⁴ Mnohá opatření přijatého dokumentu posiluje právě roli zastřešujících organizací

Poslední soukromá nezisková organizace věnující se tomuto tématu vznikla v roce 2015 a nejsou dostupné informace o tom, že by měl vzniknout další nový tematický projekt. Stejně tak u státních institucí nemůžeme očekávat žádnou výraznou změnu v jednání. Velmi aktivní městská policie nemá dle svých slov na rozšíření programu kapacity a energii, a školy, hlavní nositel primárně preventivní péče, nenacházejí finance. Rovněž u OSPODu nelze očekávat nějaký obrat v působnosti a novém navazování spolupráce.

Přesto během výzkumu vyplynulo několik zajímavých námětů, které by pro budoucnost kladenské situace mohly sehrát zajímavou roli. Jedná se o:

- a) intenzivnějším zapojení komerčního sektoru;
- b) rozšíření spolupráce s Městskou policií Kladno ze strany soukromých NNO;
- c) rozšíření spolupráce s kladenským Úřadem práce jakožto novým subjektem primární prevence u nezletilých.

Na příkladu škol je vidět, že i přes jejich nedostatečnou finanční zaopatřenost neváhají peníze utratit za kvalitní program tam, kde by mohly využít bezplatnou, ovšem ne natolik kvalitní službu. Pokud se povědomí o efektivní práci komerčních subjektů dostatečně rozšíří, lze očekávat, že školy začnou nabídek těchto subjektů více využívat, čímž se poskytované služby zlevní, což v důsledku naláká další školy atd. Tím by se otevřely nové možnosti a především nová oblast, kde by se sektory mohly potkávat a navzájem interagovat.

Po rozšíření spolupráce s Městskou policií Kladno volaly v poslední době hned dvě soukromé neziskové organizace. Jednou z nich byl Člověka tísni, kdy pokus o navázání spolupráce nebyl úspěšný, druhou je pak organizace Vějíř, která usiluje o navázání spolupráce s asistenty prevence kriminality. Vzhledem k dobré kvalitě programů pocházejících od Městské policie Kladno se dá předpokládat, že spolupráce by pro potenciálního partnera kladenských strážníků měla být přínosná. Otázkou však zůstává, zda by se Městská policie Kladno chtěla stát součástí dalších projektů nad rámec svých aktivit, neboť i v současné době je časově i personálně velmi vytížená.

Posledním námětem by mohlo být navázání spolupráce s kladenským Úřadem práce, kdy by – poněkud netradičně – vstoupil na trh primárně preventivních služeb jako další možný partner. Střední školy mohou zcela oprávněně chápat prevenci nezaměstnanosti jako důležitý cíl a proto se navázání hlubší spolupráce s touto institucí vyloženě nabízí. Opět je ovšem aktuální otázka, jaká by byla role Úřadu práce a zda by se chtěl vůbec takových aktivit zúčastnit.

Závěr

Tato bakalářská práce je členěna na dva hlavní celky – část teoretickou a část výzkumnou. V teoretické části jsou rozebírány témata rozdělení sektorů a jejich vzájemná interakce, modely spolupráce či partnerství napříč státním a soukromým neziskovým sektorem a úvod do pojmů primární prevence. Ve výzkumné části byla provedena (kvalitativní) případová studie skrze polostrukturované rozhovory. Výzkum probíhal s vybranými zástupci státního a soukromého neziskového sektoru v rozmezí října 2018 – března 2019. V rámci státního sektoru bylo vyzpovídáno osm subjektů a to na základě návrhu tradičně působících institucí v oblasti primární prevence z teoretické části. Soukromý neziskový sektor reprezentovalo celkem šest subjektů.

Výzkumná otázka zněla: Jakou formou probíhá spolupráce mezi soukromým neziskovým a státním sektorem s vymezením na oblast statutárního města Kladna v oblasti primární prevence nezletilých. Odpovědi získanou na základě zanalyzovaných dat je zjištění, že mezisektorová spolupráce skutečně probíhá a nejčastějšími formami jsou vzájemné sdílení informací o klientech a pozitivních aktivitách, sdílení informací o strategických rozhodnutích (strategické plánování), plánování a účast společných akcí (například případových konferencí anebo setkání organizací a institucí působících v dané lokalitě) a vzájemné doporučování a přeposílání klientů do spřátelených organizací, kterou klientovi mohou nabídnout efektivnější pomoc.

V rámci analýzy získaných dat vytanula další témata jako například fakt, že na trh primárně preventivních aktivit v Kladně vstupují komerční subjekty, nebo že jedním z nejdůležitějších faktorů, jakým daná nezisková organizace může nalézt partnera, je intenzivní sebe prezentace. Konfrontace názorů odborníků uvedených v teoretické části s provedeným výzkumem ukazuje, že teoretické poznatky a přístupy se zakládají na skutečnosti a více či méně výstižně popisují realitu.

Existuje mnoho témat, která nejsou v této práci pokrytá, nicméně vzhledem k rozsahu práce (i jejích částí) nemohla být diskutována a vyžadovala by rozšíření jak teoretické, tak výzkumné části. Stanovené cíle práce byly splněny a byl tak vytvořen základ k možnému dalšímu zkoumání hlubších souvislostí dané problematiky.

Conclusion in English

This thesis is divided into two parts, theoretical- and research part. Discussed topics within the theoretical part are characteristics of intersectoral cooperation, models of intersectoral cooperation, intersectoral partnership and basics of primary prevention. For the research part it was chosen to work qualitatively, to make case study when collecting data by semi-structured dialogues. Overall, there were fourteen questioned subjects (eight of them public-, six of them private non-profit organizations subjects). Data was collected from October 2018 to March 2019.

The answer for research question came after analysing collected data. It shows, that most common forms of intersectoral cooperation are sharing information (about clients, good practices and strategic decision making), planning and organizing events communally, sending and recommending clients services that are provided by friendly organizations.

Opinions of experts are more or less validated by the research made within this thesis. There are also other topics that came out during the analysis of data like the importance of commercial sector on the market of provided primary prevention services or value of positive self-presentation of each non-profit organization on the social services market. Despite the fact, that these new ideas may have been further discussed, this thesis stands for basic view for the researched topic and all the set goals were successfully achieved.

Zdroje

BĚLÍK, Václav, Stanislava HOFERKOVÁ a Blahoslav KRAUS. *Slovník sociální patologie*. Praha: Grada, 2017. Pedagogika. ISBN 978-80-271-0599-1.

BOUKAL, Petr. *Nestátní neziskové organizace: (teorie a praxe)*. V Praze: Oeconomica, 2009. Vysokoškolská učebnice. ISBN 978-80-245-1650-9.

CIKLOVÁ, Kateřina. *Rizikové chování ve škole s vazbou na legislativní úpravu: rádce školního metodika prevence*. 2. vydání. Ostrava: EconomPress, 2016. ISBN 978-80-905065-9-6.

DOHNALOVÁ, Marie a Jaroslav MALINA. *Slovník antropologie občanské společnosti*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2006. ISBN 80-7204-443-5.

FECHTNEROVÁ, Hana, ed. *Výroční zpráva 2017: Středisko ROSA, z.s.* [online]. 12stran. [cit. 2019-02-02]. Dostupné z: <https://www.strediskorosa.cz/>

FRIČ, Pavol, Tamara KATUŠČÁK, Pavel MIČKA a Vít SKÁLA. *Občanský sektor v ohrožení?*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2016. Studijní texty, 68. svazek. ISBN 978-80-7419-243-2.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.

MATOUŠEK, Oldřich, KŘIŠŤAN, Alois, ed. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7.

POTUČEK, Martin. *Nejen trh: role trhu, státu a občanského sektoru v proměnách české společnosti*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. Studie, sv. 13. ISBN 80-85850-26-5.

Primární prevence sociálně patologických jevů v pedagogické praxi: učební text a workshop pro školní metodiky protidrogové prevence a prevence sociálně patologických jevů. 7. Editor Dagmar KUBÁTOVÁ. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 2004. ISBN 80-7044-583-1.

REKTOŘÍK, Jaroslav. *Organizace neziskového sektoru: základy ekonomiky, teorie a řízení*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, 2010. ISBN 978-80-86929-54-5.

SKOVAJSA, Marek. *Občanský sektor: organizovaná občanská společnost v České republice*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-681-0.

STRECKOVÁ, Yvonne a Ivan MALÝ. *Veřejná ekonomie pro školu i praxi*. Praha: Computer Press, c1998. Ekonomie. ISBN 80-7226-112-6.

ŠKARABELOVÁ, Simona. *Když se řekne nezisková organizace: příručka pro zastupitele krajů, měst a obcí*. Brno: Masarykova univerzita, 2002. ISBN 80-210-3031-3.

ŠPALEK, Jiří, Vladimír HYÁNEK a Laura FÓNADOVÁ. *Na penězích záleží: české neziskové organizace v 21. století*. Brno: Masarykova univerzita, 2017. ISBN 978-80-210-8430-8.

VEČERKA, Kazimír a Markéta ŠTĚCHOVÁ. *Preventivní praxe po novelizaci Zákona o sociálně-právní ochraně dětí*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. Studie. ISBN 978-80-7338-152-3.

VOJTÍŠEK, Petr. *Princip solidarity ve financování služeb sociální péče*. Praha: Univerzita Karlova, Nakladatelství Karolinum, 2018. ISBN 978-80-246-3709-9.

YOUNG, D. R. *Alternative Models of Government-Nonprofit Sector Relations: Theoretical and International Perspectives*. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 2000, Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/0899764000291009>

VLÁDA ČR. Státní politika vůči nestátním neziskovým organizacím na léta 2015 – 2020. In: Praha. 2015. Dostupné také z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/dokumenty/statni_politika.pdf

ZICH, František. *Úvod do sociologického výzkumu*. Praha: Eupress, 2004. Učební texty. ISBN 80-86754-19-7.

Elektronické zdroje

ADAMOVÁ, Renata. Kulatý stůl „Rozvíjení spolupráce mezi nevládními organizacemi, veřejností a akademickým sektorem“. <https://www.soc.cas.cz/> [online]. 20. 6. 2008 [cit. 2019-04-05]. Dostupné z: <https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/soubory//200608165133e0aa08572ab9edba1f5.pdf>

Burza filantropie - jedna z cest k propojení veřejného, soukromého a neziskového sektoru. <https://www.fondnno.cz> [online]. 24.9.2015 [cit. 2019-04-05]. Dostupné z: <https://www.fondnno.cz/novinky/novinky/burza-filantropie-jedna-z-cest-k-propojeni-verejneho-soukromeho-a-neziskoveho-sektoru/>

CENTRUM PRO RODINU VEGA, OPS Sirius. O nás. [Centrumvega.cz](http://centrumvega.cz) [online]. [cit. 2019-01-13]. Dostupné z: <http://centrumvega.cz/o-nas-centrum-pro-rodinu-vega-kladno/>

ČLOVĚK V TÍSNI, O.P.S. STŘEDOČESKÝ KRAJ: Úvod › Co děláme? › Sociální práce v ČR › Středočeský kraj [online]. [cit. 2019-02-03]. Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/co-delame/socialni-prace-v-cr/kladno-a-beroun>

DOBROVOLNICKÉ CENTRUM KLADNO. Výroční zpráva 2017. <https://www.dckladno.cz/> [online]. [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: http://www.dckladno.cz/wp-content/uploads/2013/06/dck_vyrocní_zprava_2017_148x148_nahled2.pdf

DOBROVOLNICKÉ CENTRUM KLADNO. Pět P: Naše programy. <https://www.dckladno.cz/> [online]. [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: <https://www.dckladno.cz/nase-programy/pet-p/>

DOBROVOLNICKÉ CENTRUM KLADNO. Dobrovolníci pro rodiny s dětmi: Naše programy. <https://www.dckladno.cz/> [online]. [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: <https://www.dckladno.cz/nase-programy/dobrovolnici-pro-rodiny-s-detmi/>

DOBROVOLNICKÉ CENTRUM KLADNO. Dětský úsměv: Naše programy. <https://www.dckladno.cz/> [online]. [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: <https://www.dckladno.cz/nase-programy/detsky-usmev/>

INFORMAČNÍ CENTRUM PRO MLÁDEŽ KLADNO. Kdo jsme?. <http://www.icm-kladno.cz/> [online]. [cit. 2019-01-13]. Dostupné z: <http://www.icm-kladno.cz/icm-kladno/kdo-jsme/>

MĚSTSKÁ POLICIE KLADNO. ASISTENTI PREVENCE KRIMINALITY. <http://www.mpkladno.cz/> [online]. [cit. 2019-02-22]. Dostupné z: http://www.mpkladno.cz/vismo/dokumenty2.asp?id_org=101450&id=1071&n=asistent-prevence-kriminality

MINISTERSTVO VNITRA ČR. Informace o projektu Asistent prevence kriminality. <https://www.mvcr.cz> [online]. [cit. 2019-02-22]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/informace-o-projektu-asistent-prevence-kriminality.aspx>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. Úvod do problematiky obecní (městské) policie. <https://www.mvcr.cz/> [online]. [cit. 2019-02-22]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/uvod-do-problematiky-obecni-mestske-policie.aspx>

MODLÍK, Miloslav. Dobří(š) ve všech sektorech aneb spolupráce veřejného, neziskového a soukromého sektoru. <http://www.mestodobris.cz> [online]. 2011, 7.3.2011 [cit. 2019-04-05]. Dostupné z: <http://www.mestodobris.cz/zakladni-informace-o-projektu-quot-dobri-s-ve-vsech-sektorech-aneb-spoluprace-verejneho-neziskoveho-a-soukromeho-sektoru-quot/d-460984>

MPSV. Standardy kvality pro OSPOD. <https://www.mpsv.cz> [online]. [cit. 2019-02-10]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/15511/Standardy_OSPOD.pdf

OBECE ZÁVAZNÁ VYHLÁŠKA STATUTÁRNÍHO MĚSTA KLADNA č. 53/16: O ZABEZPEČENÍ MÍSTNÍCH ZÁLEŽITOSTÍ VEŘEJNÉHO POŘÁDKU A ZLEPŠENÍ VZHLEDU MĚSTA. <https://www.mestokladno.cz/> [online]. [cit. 2019-03-14]. Dostupné z: https://www.mestokladno.cz/assets/File.ashx?id_org=6506&id_dokumenty=1457045

PAVLAS MARTANOVÁ, Veronika. VŠEOBECNÁ X SELEKTIVNÍ X INDIKOVANÁ ŠKOLSKÁ PRIMÁRNÍ PREVENCE. www.nuv.cz [online]. květen 2014 [cit. 2019-04-13]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/co-je-skolska-primarni-prevence-rizikoveho-chovani/vseobecna-x-selektivni-x-indikovana-skolska-primarni-1>

STŘEDISKO ROSA, Z.S. Úvodní stránka [online]. [cit. 2019-02-02]. Dostupné z: <https://www.strediskorosa.cz/>

UNITED STATES AGENCY FOR INTERNATIONAL DEVELOPMENT (USAID). 2017 CIVIL SOCIETY ORGANIZATION SUSTAINABILITY INDEX: FOR CENTRAL AND EASTERN EUROPE AND EURASIA 21st EDITION - SEPTEMBER 2018 [online]. In: 2018, s. 264 [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: https://www.usaid.gov/sites/default/files/documents/1866/CSOSI_EE_2017_Regional_Report_FINAL_2.pdf

VĚJÍŘ KLADNO z.s.: Naše služby. <http://vejirkladno.cz> [online]. [cit. 2019-02-17]. Dostupné z: http://vejirkladno.cz/?page_id=4

VĚJÍŘ KLADNO z.s.: Stanovy spolku. <http://vejirkladno.cz> [online]. [cit. 2019-02-17]. Dostupné z: <http://vejirkladno.cz/wp-content/uploads/2015/06/stanovy.doc>

VSETÍN, Městský úřad. Čestné uznání městu Vsetín za podporu neziskového sektoru. <https://www.mestovsetin.cz/> [online]. 4.2.2007 [cit. 2019-04-05]. Dostupné z: <https://www.mestovsetin.cz/cestne-uznani-mestu-vsetin-za-podporu-neziskoveho-sektoru/d-474198>

WWW.ASISTENTPEDAGOGA.CZ. Práce s žáky: PRÁCE ASISTENTA PEDAGOGA. [Www.asistentpedagoga.cz](http://www.asistentpedagoga.cz) [online]. [cit. 2019-01-14]. Dostupné z: <http://www.asistentpedagoga.cz/prace-s-zaky>

Přílohy

Člověk v tísní – kladenská pobočka

Cíle: Spíše než cíle nabízí webová stránka Kladenské pobočky obecně prospěšné společnosti Člověk v tísní jakýsi popis činnosti a poslání: „Pro děti ve věku od 3 do 5 let provozujeme předškolní klub V Domečku, který slouží jako příprava na přestup do běžného vzdělávacího systému. Pro děti školou povinné zprostředkováváme doučování, a to buď individuální - přímo v rodině, nebo skupinové - v kolektivu. Služba je postavena především na práci dobrovolníků, kteří pravidelně, jednou týdně na dvě vyučovací hodiny, dochází přímo do domácností rodin, které nás požádají o pomoc. Pro starší je pak určeno kariérní poradenství. Mimoto jsme také zřídili nízkoprahový klub Křižovatka, který nabízí různé aktivity, hry a workshopy.“ (Převzato z: <https://www.clovekvtisni.cz/co-delame/socialni-prace-v-cr/kladno-a-beroun>)

Cílová skupina: děti od 3 let až po mladistvé, případně mladé dospělé

Aktivity primárně preventivního působení: předškolní klub, doučování žáků, kariérní poradenství pro mladé lidi a nízkoprahový klub

Vějíř Kladno

Cíle: „Účelem spolku je práce s dětmi ohroženými sociálním vyloučením vedoucí k jejich lepšímu budoucímu společenskému uplatnění. ... Hlavní činností spolku je:

- a/ organizace výchovně – vzdělávacích a volnočasových aktivit orientovaných na děti předškolního a mladšího školního věku vedoucí k jejich vyšší školní úspěšnosti,
- b/ osvětová, vzdělávací a informační činnost vztahující se k účelu zřízení spolku,
- c/ spolupráce s organizacemi podobného zaměření,
- d/ podpora funkčnosti rodin zapojených dětí jako nezbytné a přirozené opory dítěte.“ (Převzato z oficiálních stanov organizace dostupných z: <http://vejirkladno.cz/wp-content/uploads/2015/06/stanovy.doc>)

Cílová skupina: rodiny s dětmi (a děti samotné) ohrožené sociálním vyloučením

Aktivity primárně preventivního působení: předškolní příprava (MŠ i ZŠ), doučování prvních tříd základních škol, podpora ohrožených rodin a dětská skupina (Dostupné z: http://vejirkladno.cz/?page_id=4)

Středisko ROSA

Cíle: „Cílem Střediska ROSA je pomáhat snižovat vlivy, které negativně působí na vývoj dítěte a rodinu. Pomáháme rodinám řešit obtíže, které nastaly z důvodů různých handikepů - zdravotního, etnického, sociálního, rodinného. Máme i preventivní program pro rodiny s dětmi od narození do 4 let, který napomáhá co nejlepšímu rozvoji a výchově dítěte.“ (Převzato z: <https://www.strediskorosa.cz/>)

Cílová skupina: děti, rodiny s dětmi, sociálně vyloučení, okrajově také pedagogičtí pracovníci

Aktivity primárně preventivního působení: Dle výroční zprávy z roku 2017 a názoru pracovníků se jedná především o dva dlouhodobě provozované projekty a to: *Rodinné poradenské centrum* a *Program pro rodiny etnicky a sociálně znevýhodněné*. V rámci rodinného centra se jedná o to „poskytnout rodinám služby, které podpoří zvyšování rodičovských kompetencí a všestranný rozvoj dětí a které pomohou při budování zdravých vztahů v rodině“ (Fechtnerová, Výroční zpráva 2017: Středisko ROSA, z.s., str. 4). Program pro rodiny etnicky a sociálně znevýhodněné se dlouhodobě zaměřuje na podporu dětí a jejich rodin, které nastupují do mateřské, případně základní školy. Program se odehrává mj. také v sociálně vyloučených lokalitách a skrze různé aktivity (např. sport, hudba apod) nabízí dětem smysluplné trávení volného času (Fechtnerová, Výroční zpráva 2017: Středisko ROSA, z.s.).

Dobrovolnické centrum Kladno

Cíle: Rozvíjet dobrovolnickou základnu na Kladensku a skrze dobrovolnické aktivity pozitivně ovlivňovat cílové skupiny.

Cílová skupina: dětský klient „v složitější životní situaci“ (program Pět P, převzato: <https://www.dckladno.cz/nase-programy/pet-p/>), klienti Dětského centra Kladno, Dětského centra Stochov a Dětského domova v Ledcích (program Dětský úsměv, převzato: <https://www.dckladno.cz/nase-programy/detsky-usmev/>), klienti Azylového domu Kladno a sociálně slabší žáci 4.ZŠ Kladno (program Dobrovolníci pro rodiny s dětmi, převzato: <https://www.dckladno.cz/nase-programy/dobrovolnici-pro-rodiny-s-detmi/>)

Aktivity primárně preventivního působení: Dle výroční zprávy organizace za rok 2017 se Dobrovolnické centrum Kladno angažovalo skrze své dobrovolníky v aktivitách jako dopisování s dětmi z ústavů, volnočasové aktivity (např. *Otevřené klubovny*) s dětmi z ústavního či jinak znevýhodňujícího prostředí, organizace každoroční akce *Den dětského úsměvu*, výlety pro sociálně znevýhodněné děti, organizace poškozených kroužků pro děti ze znevýhodněného prostředí (Dobrovolnické centrum Kladno, Výroční zpráva 2017).

Informační centrum pro mládež Kladno

Cíle: „Hlavním cílem nás všech, je bezplatná poradenská služba pro mladé lidi v oblasti vzdělávání, cestování, práce, trávení volného času u nás i v zahraničí. Pomoci vám můžeme i s řešením obtíží jako je záškoláctví, problematické rodinné vztahy, užívání návykových látek a s dalšími projevy nežádoucího chování, souhrnně nazývaného sociálně patologické jevy.“ (Převzato z: <http://www.icm-kladno.cz/icm-kladno/kdo-jsme/>)

Cílová skupina: blíže nespecifikována („mladí lidé“), rámcově spíše středoškoláci

Aktivity primárně preventivního působení: „V průběhu školního roku pořádáme besedy na středních školách. Pro mladé lidi i širokou veřejnost organizujeme kulturně společenské akce na různá témata, včetně setkání se zajímavými hosty. V rámci společných projektů spolupracujeme s dalšími organizacemi v Kladně a okolí. Jedním z nich je např. účast v projektu SMOK (Síť multikulturních otevřených klubů) nebo aktivní spolupráce s Úřadem práce v Kladně. Svými aktivitami se především snažíme nabízet mladým lidem možnosti smysluplného trávení volného času a iniciovat jejich vlastní nápady a aktivitu.“ (Převzato z: <http://www.icm-kladno.cz/icm-kladno/kdo-jsme/>)

Centrum pro rodinu Vega

Cíle: Cílem dle oficiálního webu Centra pro rodinu VEGA bylo:

a) poskytovat individuálně a profesionálně podporu a poradenství v oblastech běžného rodinného života: v oblasti výchovy, vzdělávání, vztahů, ekonomického a sociálního zabezpečení, zdraví a zdravého životního stylu, nečekaných životních událostí, práva;

b) mapovat a aktualizovat dostupnou síť podpůrných a poradenských služeb pro rodiny na regionální úrovni.

(Převzato z: <http://centrumvega.cz/o-nas-centrum-pro-rodinu-vega-kladno/>)

Cílová skupina: rodiče (rodinní příslušníci nebo nastávající rodiče), pracovníci s dětmi (pedagogové, pracovníci pomáhajících profesí), děti základních škol

Aktivity primárně preventivního působení: Semináře a besedy pro pedagogy, semináře a besedy pro rodiče ve spolupráci se školami, poradenství a mapování sítě služeb

(Převzato z: <http://centrumvega.cz/o-nas-centrum-pro-rodinu-vega-kladno/>)